

BACHELOROPPGAVE

Haugadalen – en innfallsport til Jostedalsbreen nasjonalpark

av

106 Ove Hatlestad Solås
112 Tord Bjørnevik
125 Herman Taugland Kollerud

Haugadalen - a gateway to Jostedalsbreen national park

Landskapsplanlegging med landskapsarkitektur

PL 491

Juni,2016

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven Haugadalen – en innfallsport til Jostedalbreen nasjonalpark i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Fyll inn kandidatnummer og navn og sett kryss:

106 – Ove Hatlestad Solås

JA NEI

112 – Tord Bjørnevik

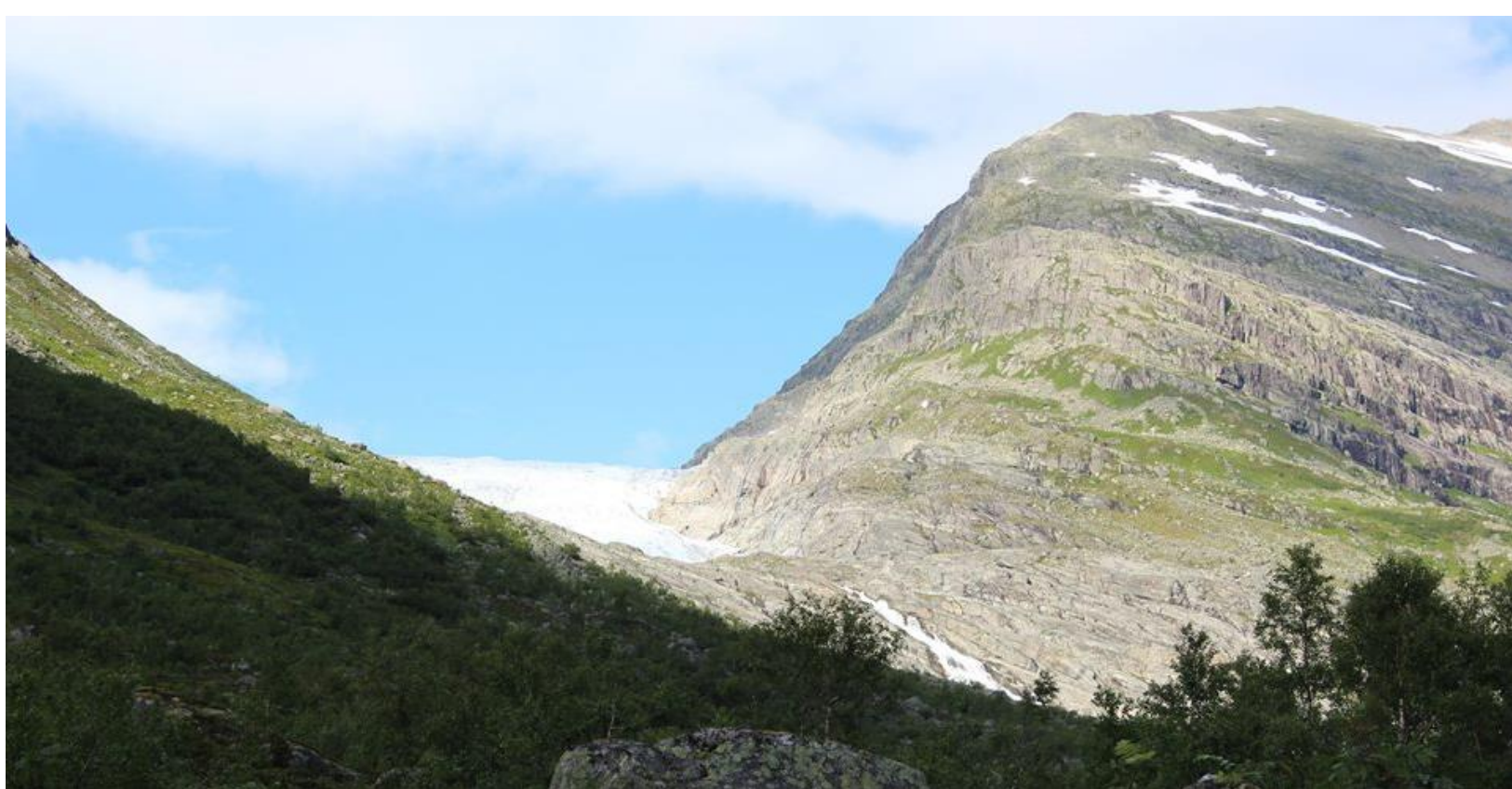
JA NEI

125 – Herman Taugland Kollerud

JA NEI

Haugadalen – en innfallsport til Jostedalbreen nasjonalpark

Tord Bjørnevik, Herman Taugland Kollerud og Ove Hatlestad Solås

Bacheloroppgave i Landskapsplanlegging med landskapsarkitektur

Juni 2016

Forord

Dette er den avsluttende oppgaven i bachelorstudiet Landskapsplanlegging med landskapsarkitektur ved Høgskulen i Sogn og Fjordane. Oppgaven ble valgt i mai 2015 og er skrevet etter forespørsel fra Jostedalsbreen nasjonalparkstyre.

Vi ønsket å skrive en oppgave som hadde mye naturopplevelse siden alle på gruppen er interessert i friluftsliv, og samtidig kunne bruke det vi har lært i løpet av studiet. Da passet det bra at vi fikk tilbud om å skrive om tilrettelegging av innfallsporten til Haugabreen.

Vi startet arbeidet høsten 2015 med å befare og gjøre oss kjent i området. Senere har det blitt flere befaringer der det har blitt registrert hva området inneholder, samt intervju av aktuelle personer og undersøke relevant litteratur. Det har blitt brukt nettkilder, kart- og bildeprogrammer for å finne informasjon og illustrere ideer.

Vi vil takke nasjonalparkstyret som har gitt oss muligheten til å skrive denne oppgaven. Vi vil takke Joar Helgheim og Anne Rudsengen for nyttig informasjon, Oskar Hjellbakk for hjelp med illustrasjonsbilder og ikke minst Bjørg Kjos-Wenjum som har vært tilgjengelig til å svare på spørsmål til alle slags tider. Til slutt vil vi takke våre veiledere, avdelingsingeniør og Phd Liv Norunn Hamre og landskapsarkitekt MNLA Marianne England Bergum for god veiledning og oppfølging av oppgaven.

Sammendrag

De 28 innfallsportene til Jostedalsbreen varierer stort i utforming og formidling, og kan variere fra enkle rasteplasser til store turistsentre. Jostedalsbreen nasjonalparkstyre har ytret ønske om å utbedre de mindre bearbejdede innfallsportene. Denne oppgaven vil se på hvordan Haugabreens innfallsport kan gjøres mer attraktiv og innbydende enn det den er i dag. Dagens innfallsport er utarbejdet til en viss grad med enkle fasiliteter, men nasjonalparkstyret ønsker idéer til hvordan den kan utformes for å skape en mer attraktiv innfallsport. Dette vil vises i både endringer fra nåværende arealbruk og eventuelt nye løsninger. Vi har utarbejdet følgende problemstilling:

Hvordan utforme en god innfallsport til Haugabreen som vil gjøre området mer attraktivt og innbydende for besøkende?

I denne oppgaven vil vi foreslå løsninger for utforming av innfallsporten som ønsker besøkende velkommen og inviterer til opphold. For å finne gode løsninger har vi gjennomført en landskapsanalyse av området for å finne det som karakteriserer Haugadalen. Ut ifra Haugadalens landskapskarakter kom vi frem til et konsept som ble brukt til å utforme planforslaget:

Levende landskap

Med levende landskap menes det et landskap som stadig er i bevegelse og utvikling. Breen eroderer fortsatt landskapet og smeltevannet renner gjennom Haugadalen i elven Driva. Steinsprang og skred har satt tydelig preg i landskapet i form av skredrenner.

Planforslaget inneholder nye elementer og endringer i forhold til dagens situasjon, dette vil være en portal, sikring av tilkomstvei- og parkeringsplass, toalettbygg, amfi, sittegruppe, skilting og nytt startpunkt for stien som går opp mot Haugabreen og Oldeskaret. Nasjonalparkene er det flotteste vi har av natur, og skal oppleves og bevares. Det moderne aspektet ved planforslaget skal være med på å gi Haugadalen særpreg, uten å stjele for mye oppmerksomhet fra naturen og det naturlige. Planforslaget skal heller fremme de kvalitetene som finnes i Haugadalen.

Innhold

1. Innledende del	1
1.1 Innledning	1
1.2 Problemstilling	3
1.3 Metode	3
2. Analysedel	4
2.1 Lokalisering	4
2.2 Landformer, vann og klima	7
2.3 Romlige og estetiske forhold	10
2.4 Vegetasjon	16
2.5 Arealbruk og bebyggelse	20
2.6 Kulturhistorien i landskapet og kulturelle referanser	32
2.7 Landskapskarakter	35
2.8 Kvaliteter i Haugadalen	38
2.9 Funksjonsbehov som mangler eller bør utbedres	39
Mangler i dagens situasjon	39
Utfordringer med dagens situasjon	39
3. Planforslag	40
3.1 Konsept	40
3.2 Presentasjon av planforslag	40
Skilting til Haugabreen	42
Sikring av tilkomstvei	42
Sikring og åpning av utsikt på parkeringsplass	43
Sittegruppe	44
Amfi	45
Toalettbygg	46
Sti og portal	47
Informasjon ved innfallsporten	51
4. Drøfting	52
Er de planlagte elementene med på å ønske velkommen og invitere til opphold?	52
Blir kvalitetene og det karakteristiske ved Haugadalen fremhevet?	53
Praktiske behov	54

Er det nye merkevareprofilen for verneområder en profil som passer inn i en innfallsport som Haugadalen?	54
Kildeliste	56
Litteraturliste	56
Forelesninger	56
Internetsider	56
Muntlige kilde.....	57

1. Innledende del

1.1 Innledning

De største verneområdene vi har i Norge er nasjonalparkene våre. Dette er områder som skal ta vare på urørt-tilnærmet urørt natur og skal sikre biologisk mangfold, opplevelser, friluftsliv og muligheter fra hav til fjell for oss og for kommende generasjoner (*Miljødirektoratet, 2015*).

Naturmangfoldloven §35 sier: ” *Som nasjonalpark kan vernes større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep.* ”

” *I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Forskriften skal verne landskapet med planter, dyr, geologiske forekomster og kulturminner mot utbygging, anlegg, forurensning og annen aktivitet som kan skade formålet med vernet, og sikre en uforstyrret opplevelse av naturen.* ” Norge i dag har vi totalt 44 nasjonalparker der 37 av disse befinner seg på fastlandet og 7 på Svalbard (*Miljødirektoratet, 2015*).

Jostedalsbreen nasjonalpark ble opprettet i 1991 og utvidet i 1998. Den har en stor spennvidde med frodige løvskoger i lavlandet til høyfjell og isbreer. Jostedalsbreen nasjonalpark omfatter kommunene Balestrand, Førde, Gloppen, Jølster, Luster, Sogndal og Stryn i Sogn og Fjordane fylke og er på 1315 km² der halvparten er dekket av isbreer. Forskrift om vern av Jostedalsbreen nasjonalpark sier: ”*Føremålet med nasjonalparken er:*

-å verne eit stort, variert og verdfullt breområde med tilhøyrande område frå lågland til høg fjell, med plante- og dyreliv og geologiske førekomstar i naturleg eller i det vesentlege naturleg tilstand.

-å gje høve til naturoppleving gjennom utøving av tradisjonelt friluftsliv som er lite avhengig av teknisk tilrettelegging.

-å verne om kulturminne og kulturlandskap. ”

Nasjonalparken inneholder blant annet Europas største fastlandsbre og er et yndet reisemål med sine 28 innfallsporter (*M194, 2014*).

De 28 innfallsportene fungerer som innganger til Jostedalsbreen nasjonalpark. En innfallsport skal ikke kun fungere som startpunkt for tursti og vandring i verneområde, men som en

oppholdsplass med ulike opplevelser og aktiviteter som utkikkspunkt eller informasjon. Det skal være enkelt for besøkende å orientere seg i innfallsporten.

Innfallsporter varierer i servicetilbud og fasiliteter, det kan være store besøksentre med bilvei helt til verneområdets grense eller kun et enkelt informasjonsskilt. Dette styres gjerne etter antall besøkende gjennom sesongen, besøksstrategi, omfanget og kvalitetene som finnes i verneområde. Gode innfallsporter er med på å styrke vernet, fremme friluftsliv og kan være holdningsskapende (*Sønstebø, 2015*).

Innfallsportene befinner seg som oftest utenfor grensen til nasjonalparken og skal gjøre minst mulig inngrep i landskapet (*Sønstebø, 2015*). Jostedalsbreen nasjonalparkstyre ønsker utbedring av innfallsportene for å skape et mer helhetlig inntrykk av nasjonalparken, der det skal sees på økologiske hensyn, det estetiske og praktiske behov som toalett, skilt, parkering og avfall.

I 2015 ga Miljødirektoratet ut en ny merkevareprofil som skal være med på å samle innfallsportene i Norge ved å gi dem en felles identitet (*Snøhetta, 2015*). Arkitektelskapet Snøhetta har utarbeidet merkevareprofilen og har kommet opp med konseptet, portal. Portalen skal være med å skille overgangen mellom to dimensjoner, det kultiverte og det naturlige.

Samme år ga Miljødirektoratet ut veileder M-417 Innfallsporter, skrevet av Gaute Sønstebø. Den samspiller med den nye merkevareprofilen og inneholder prinsipper som skal legges til grunn ved planlegging av innfallsporter, - fra analyse til realisering og drift.

Vi har fått i oppgave fra Jostedalsbreen nasjonalparkstyre å komme med planforslag for utbedring av innfallsporten til Haugabreen. Haugabreen er en lett tilgjengelig brearm i Haugadalen nord for Stardalen i Jølster kommune. Haugabreen er en av de litt mindre kjente brearmene. Den blir hovedsakelig brukt av lokalbefolkningen i Sunnfjord og Sogn, men det blir holdt guidede turer i sommerhalvåret som er åpne for alle (*Breogfjell, 2016*). På vinterstid blir Haugadalen mest brukt til toppturer og frikjøring med ski.

1.2 Problemstilling

Hvordan utforme en god innfallsport til Haugabreen som vil gjøre området mer attraktivt og innbydende for besøkende?

I denne oppgaven vil vi foreslå løsninger for utforming av innfallsporten som ønsker besøkende velkommen og inviterer til opphold. For å oppnå målet ønsker vi å fremheve de kvalitetene og de karakteristiske som Haugadalen har å by på. Og vil den nye merkevareprofilen passe inn i en innfallsport som i Haugadalen?

1.3 Metode

Metode for planlegging av uteareal (Tibballs, 2013) har blitt brukt som overordnet metode for planleggingen av innfallsporten i Haugdalen. Denne metoden tar for seg: registrering, analyse/sette diagnose, konsept, utforming og presentasjon.

Det er utarbeidet en landskapsanalyse som skal kartlegge og analysere hvilke kvaliteter og verdier som bør ivaretas eller forsterkes i Haugadalen. For utarbeidelsen av landskapsanalysen har vi brukt *Veileder. Metode for landskapsanalyse i kommuneplan*, utviklet av Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren (2011). For å registrere og samle inn nødvendige data har vi brukt kartdata, litteratur og intervjuet personer med god kjennskap til området. Vi har vært på tre befaringer, sensommeren 2015, høsten 2015 og en våren 2016. Dette er for å registrere og samle inn data og for å få et innblikk i bruken og årstidsvariasjonene i området. Som svar på analysen ble det avslutningsvis satt en landskapskarakter på grunnlag av de funnene som ble gjort i analysen. Landskapskarakteren trekker frem de essensielle kvalitetene som karakteriserer Haugadalen.

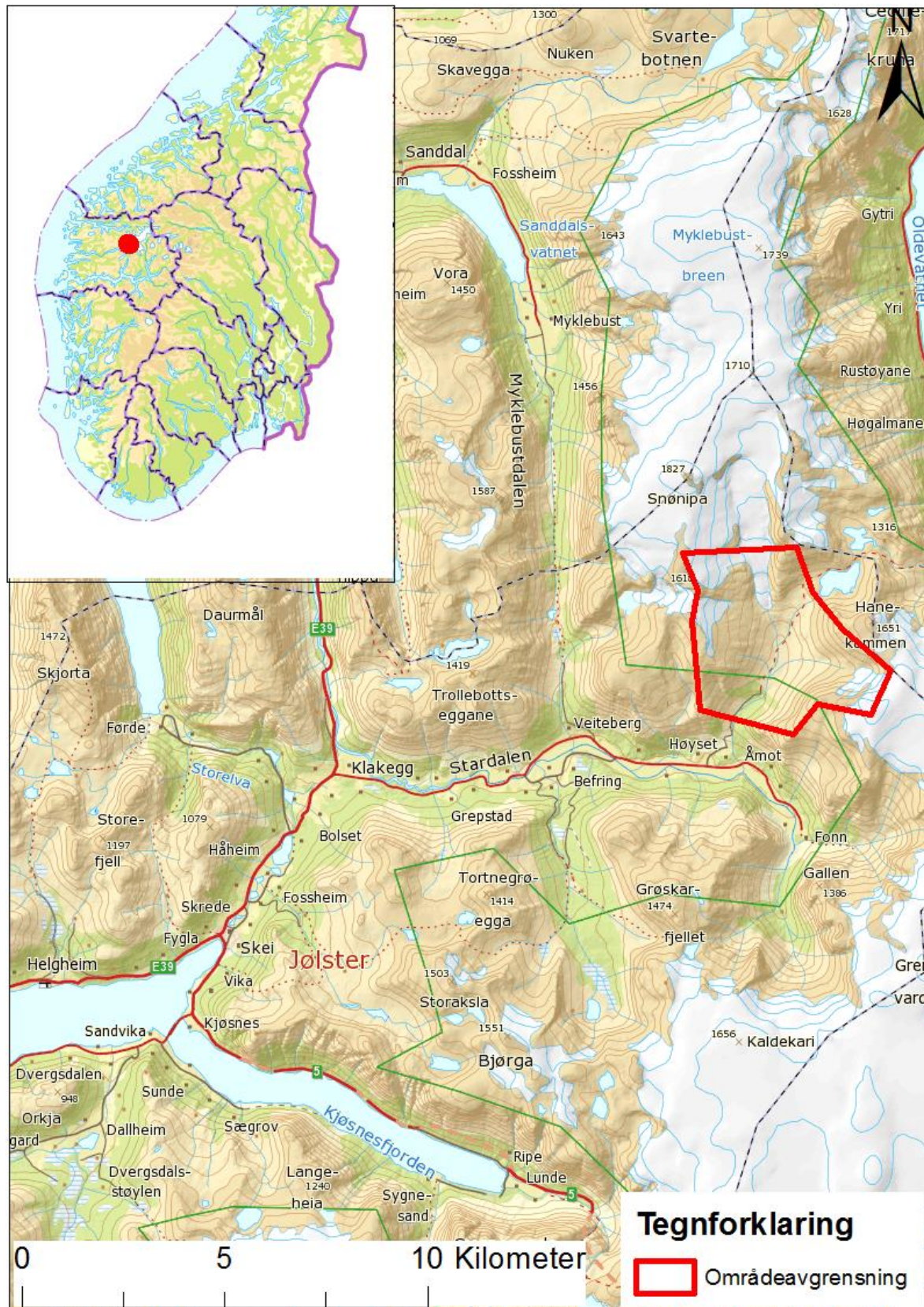
I plandelen tar man for seg konsept, utforming og presentasjon. Her blir de ulike kvalitetene og verdiene som kom frem i landskapsanalysen og som karakteriserer Haugadalen, brukt til å komme frem til et konsept. Konseptet ble videre brukt som utgangspunkt for utformingen av området. I tillegg bygger utformingene på den nye merkevareprofilen til Norges nasjonalparker.

Til slutt ble det drøftet om problemstillingen var besvart og at løsningene holdt en god standard som fremmer særegenheten og kvalitetene i Haugadalen. Og om de samsvarer med den nye merkevareprofilen til Norges nasjonalparker. Det er viktig at løsningene er innbydende og at de er med på å gjøre innfallsporten mer attraktiv for besøkende.

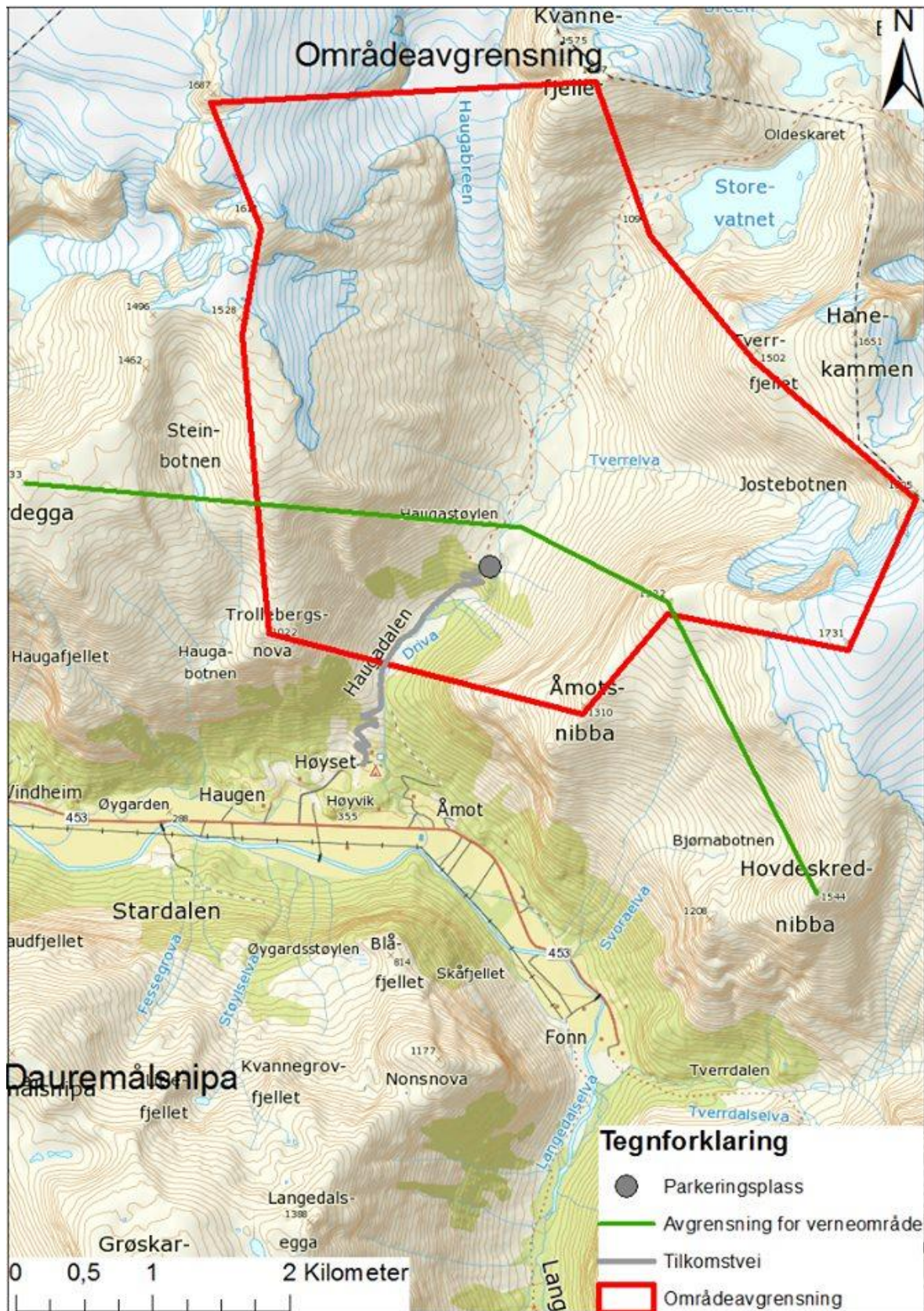
2. Analysedel

2.1 Lokalisering

Haugadalen ligger i Jølster kommune, i Sogn og Fjordane (Fig. 1). Haugadalen er en hengedal som strekker seg nordover som en sidearm fra Stardalen. Vi har satt analysens områdeavgrensningen til å følge fjell, rygger og naturlige avgrensninger i Haugadalens landskapsrom (Fig. 2). Helt sør i enden av Haugadalen ligger Åmotsnibba (1310 moh.) og Trollbergsnova (1022 moh.). Disse danner en terskel og en naturlig områdeavgrensning for Haugadalen og markerer skille til Stardalen (Fig. 3). I nord, øst og vest er avgrensningen satt langs rygger og formene som skaper et naturlig skille i landskapet. Området innenfor avgrensningen defineres som Haugadalen. Oppover Haugadalen går det en ca. tre kilometer lang grusvei, som ender ved en parkeringsplass. Parkeringsplassen og dens tilhørende fasiliteter regnes som Haugadalens innfallsport (Fig. 2).

Figur 1 Lokalisering av Haugadalen.

Figur 2. Haugadalens områdeavgrensning.

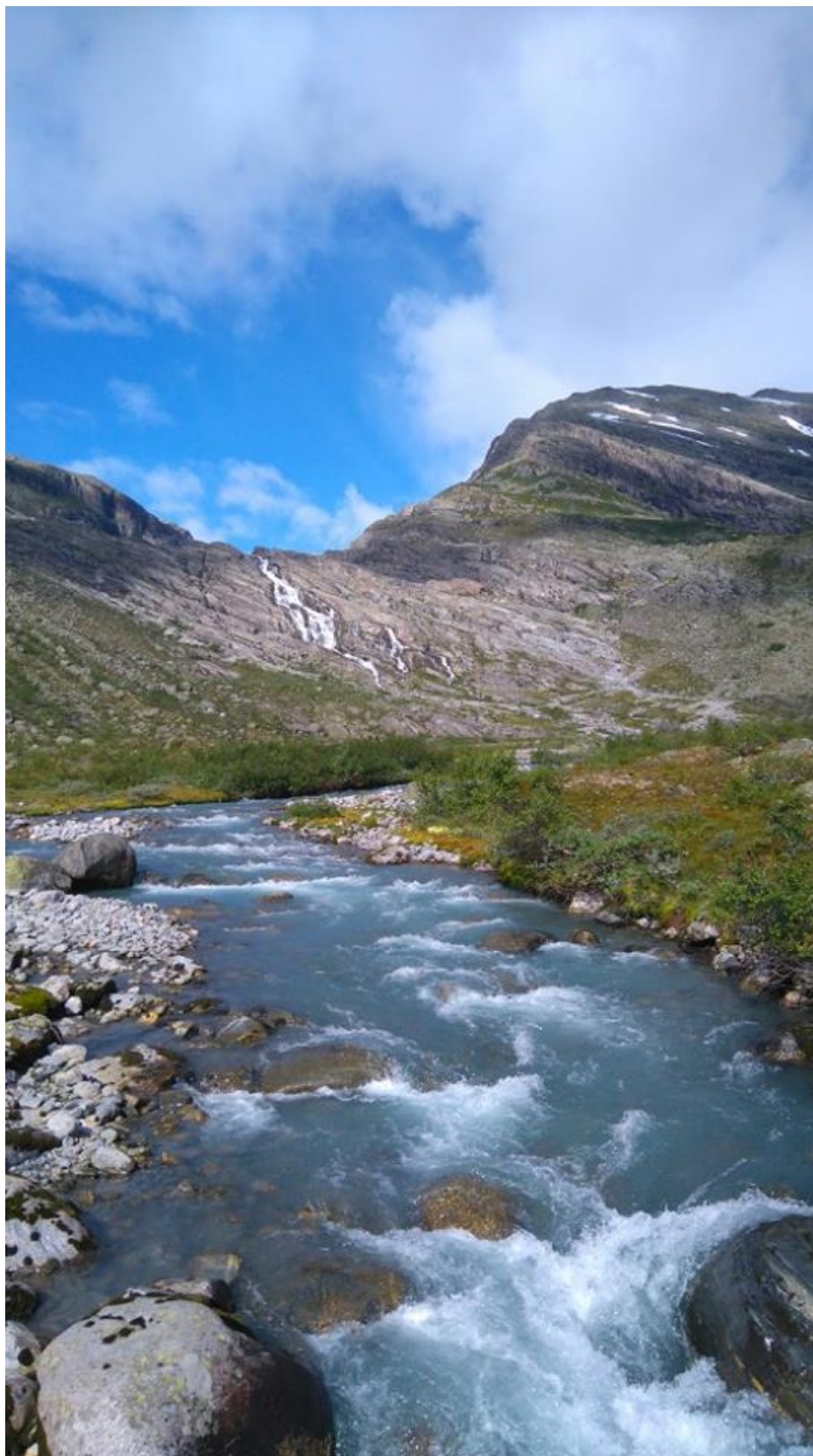
2.2 Landformer, vann og klima

Haugadalen har en U-form som er typisk for breeroderte daler. Haugadalen har blitt dannet ved at tre brearmer har møttes, fra Oldeskaret i nord-øst, Jostebotnen i øst og Haugabreen som ligger i nord (Fig. 2). Haugadalen har en relativt flat dalbunn, med mange tegn til breaktivitet som gamle morenerygger og breelvavsetninger (Fig. 15). Fjellsidene stiger raskt oppover og toppene omkring strekker seg fra ca. 1000-1600 moh.

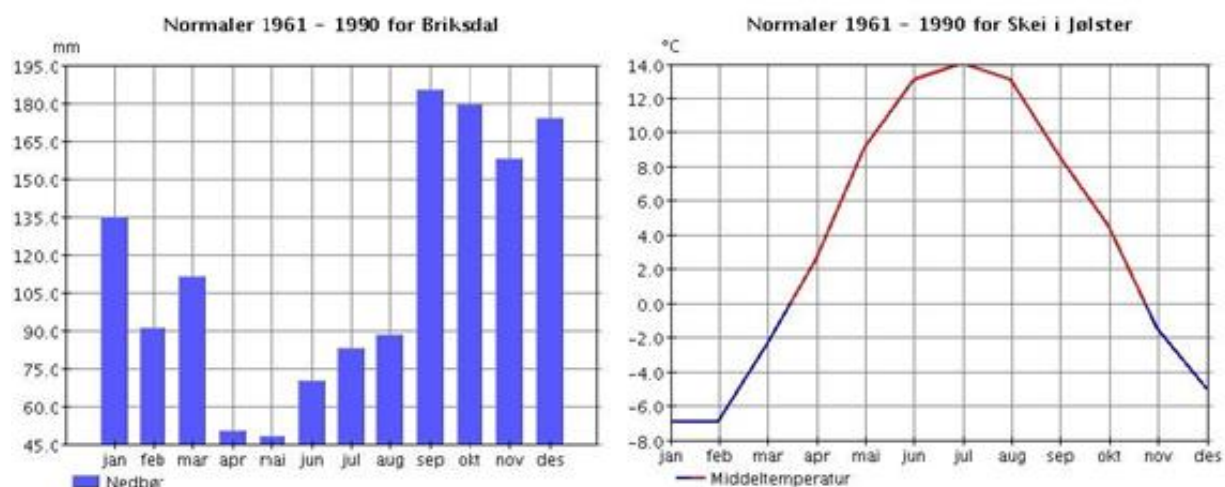
Figur 3. Terskelen som danner skillet mellom Stardalen og Haugadalen (Åmotibba til venstre, Trollbergsnova til høyre og rett frem ligger Dauremålsnipa).

I bunnen av Haugadalen ligger elven Driva (Fig. 4). Små bekker og sideelver kommer ned fra alle kanter i dalføre og samles i elven. Hovedtilførselen er smeltevann som kommer fra Haugabreen, Tverrelva som renner fra Jostebotnen og en elv som renner fra Storevatnet ved Oldeskaret (Fig. 2). Dette er flomelver, det vil si at de har liten vannføring om sommeren, men stor vannføring om høsten og våren da smeltevann og regnvann øker betraktelig (Fig. 5). Videre renner Driva ned til Stardalen og møter Stardalselva.

Figur 4. Elven Driva som renner gjennom Haugadalen ned til Stardalen der den møter Stardalselva.

Klimaet i de indre fjordbygdene på Vestlandet er svakt kontinentalt (Puschmann, 2005). Et svakt kontinentalt klima har lite vind, moderat nedbør, relativt kalde vintre og varme somre (Fig. 5) (Store norske leksikon, 2009). Målestasjonen i Skei (205 moh.) (Fig. 1) er den nærmeste målestasjonen som måler temperatur. Månedsskifte juni-juli er i snitt den varmeste perioden med en gjennomsnittstemperatur 14 °C. Fra slutten av oktober til midten av mars er snittemperaturen under 0 °C. Lokale variasjoner og noe høydeforskjell i forhold til målestasjonen i Skei, kan gjøre at grafen avviker noe fra de faktiske temperaturene i Haugadalen. Målestasjonen i Briksdalen (40 moh.) er lokalisert i dalføre nord-øst for Haugadalen. Dette er den nærmeste stasjonen som måler nedbørmengde (Fig. 5). Normal nedbørmengde per år er 1371 mm. Nedbørmengden er størst fra september til mars med totalt 1030 mm. I Haugadalen er det relativt kalde vintre og noenlunde varme somre, med moderat nedbør. Dette gjenspeiler forholdene til et svakt kontinentalt klima.

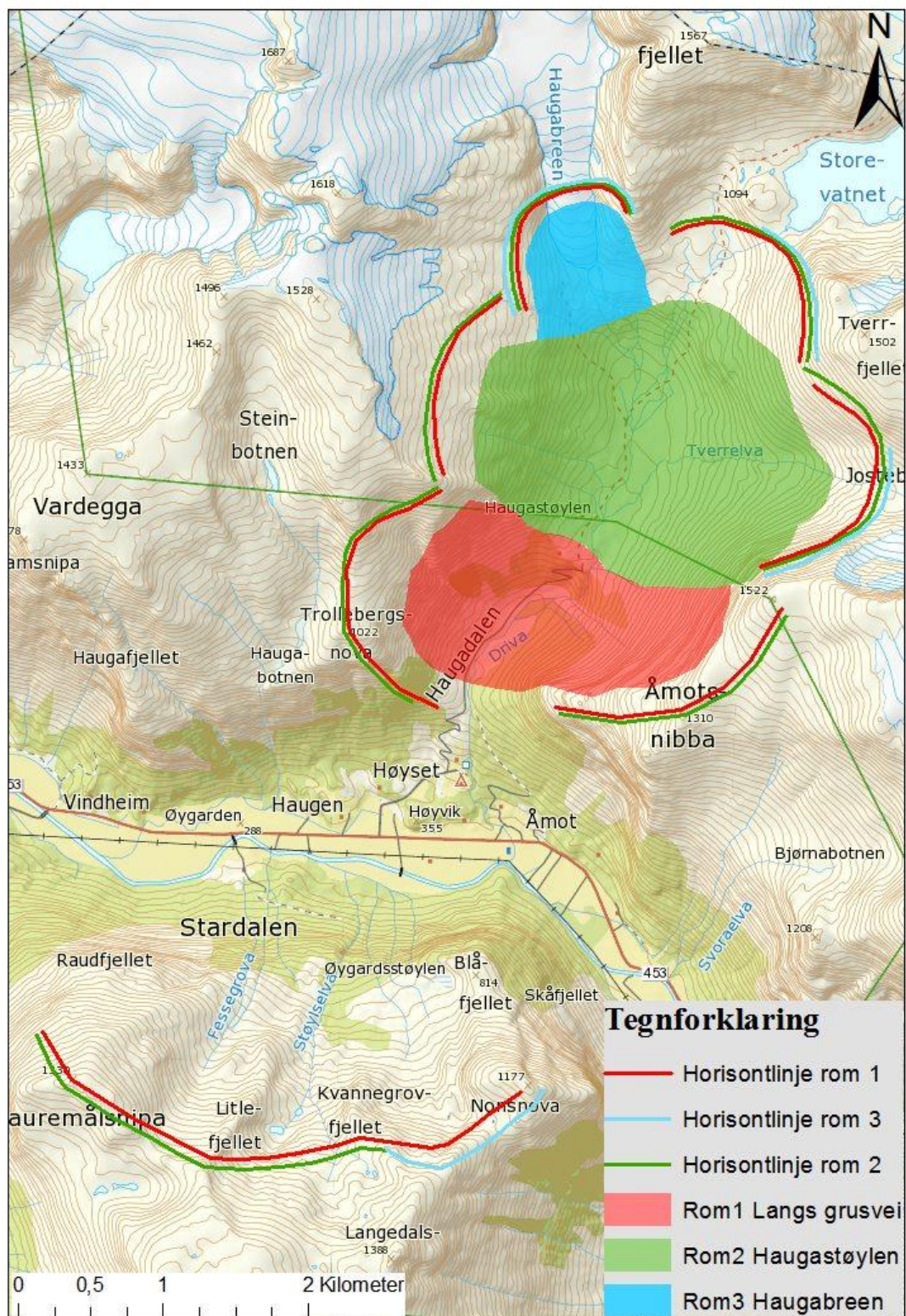

Figur 5. Søylediagrammet til venstre viser normal nedbør og grafen til høyre middeltemperatur for de nærmeste målestasjonene for klima.

2.3 Romlige og estetiske forhold

Analyseområdet er et storskala landskap som er delvis åpent. I Haugadalen er gulvet definert som dalbunnen med elven Driva i sentrum, omgitt av kulturmark og vegetasjon. Gulvet i landskapsrommet har ingen klar grense til veggene på grunn av den jevne konvekse formen i U-dalen. Veggene består av dalsidene. I sør er det ingen klar definisjon på vegg, men terskelen mellom Åmotsnibba og Trollbergsnova med Dauremålsnipa i bakgrunnen gir inntrykk av at rommet blir avsluttet (Fig. 3). De bratte dalsidene er med på gi en sterk romfølelse. Samtidig er landskapet jevnt, med få brudd, og man får et inntrykk av at selve landskapsrommet er åpent innenfor veggene. Haugadalen har en del småformer som skredrenner i dalsidene og morenerygger som ligger igjen etter at breen trakk seg tilbake (Fig. 10). I Haugadalen følger horisontlinjen fjellformasjonene rundt analyseområdet. På grunn av Haugadalens utforming og størrelse, er det naturlig å dele Haugadalen inn i tre underordnede landskapsrom (Fig. 6).

Figur 6. Kart og visualisering av de tre landskapsrommene i Haugadalen.

Det første rommet består av parkeringsplassen og nærområdene. Like bak den gruslagte parkeringen er det en liten høydeforskjell til terrenget videre innover dalen, og denne, samt tresjiktet av fjellbjørk, definerer veggene mot nord. Veggene mot øst og vest er fremdeles fjellsidene, og sørover er det samme avgrensing som hovedrommet. På sommeren danner den gruslagte parkeringsplassen et eget lite underordnet rom, avgrenset av fjellbjørkeskogen rundt. På grunn av den tette vegetasjonen i tresjiktet virker dette rommet som noe lukket på grunn av begrenset utsikt (Fig. 7).

Figur 7. Det underordnede rommet dannet av vegetasjonen rundt parkeringsplassen.

Det andre rommet strekker seg fra høyden bak parkeringsplassen og inn til der dalen svinger mot vest inn til Haugabreen (Fig. 6). Her er det dalsidene som danner veggene. Elven Driva, omgitt av kulturmark danner gulvet, med utydelige overganger til veggene på grunn av de konvekse U-dalsformene i Haugadalen. Det er et åpent landskapsrom der en kan se deler av Haugabreen (Fig. 8).

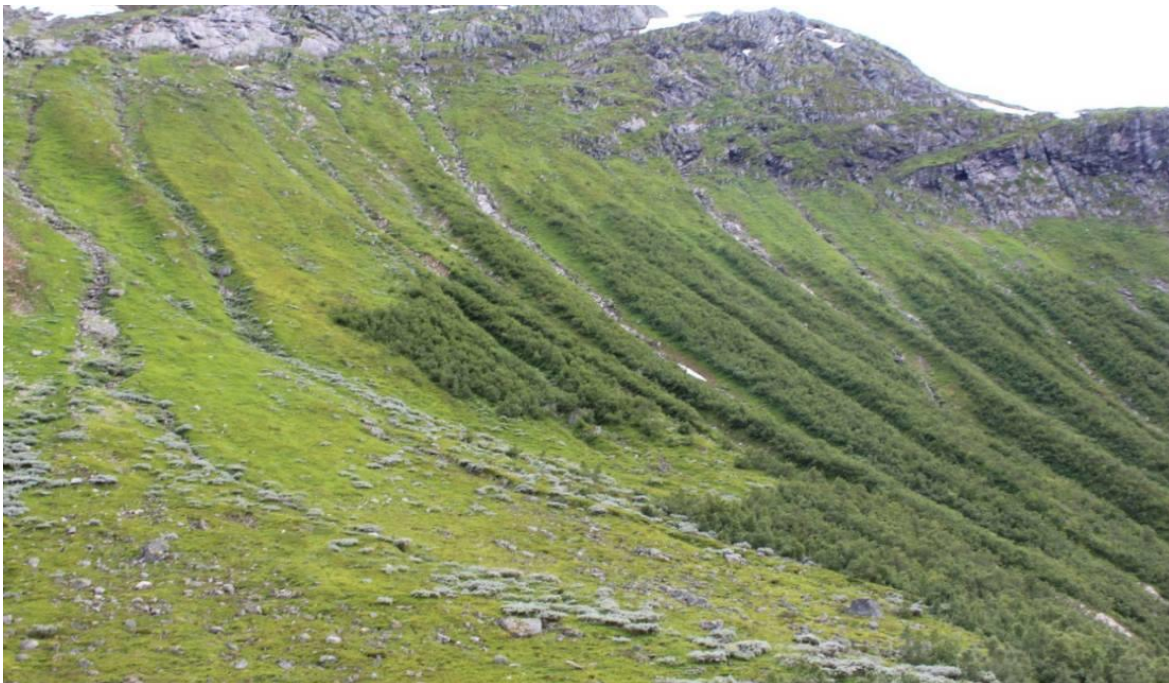
Figur 8. Det andre landskapsrommet er åpent med utsikt til Haugabreen.

Det tredje rommet er definert som områdene rundt foten til Haugabreen (Fig. 6). Med utgangspunkt ved foten til breen oppleves rommet som lukket. Det er dalsidene sammen med breen som danner veggene. Gulvet blir definert som botnen som er ved foten av Haugabreen. Siden dette området er i et veldig tidlig suksesjonsstadium er det ingen eller lite vegetasjon i rommet. Mangel på vegetasjon og de konvekse formene som danner botnen gjør at det ikke er noen klar overgang mellom gulv og vegg, bortsett fra der gulvet møter breen (Fig. 9).

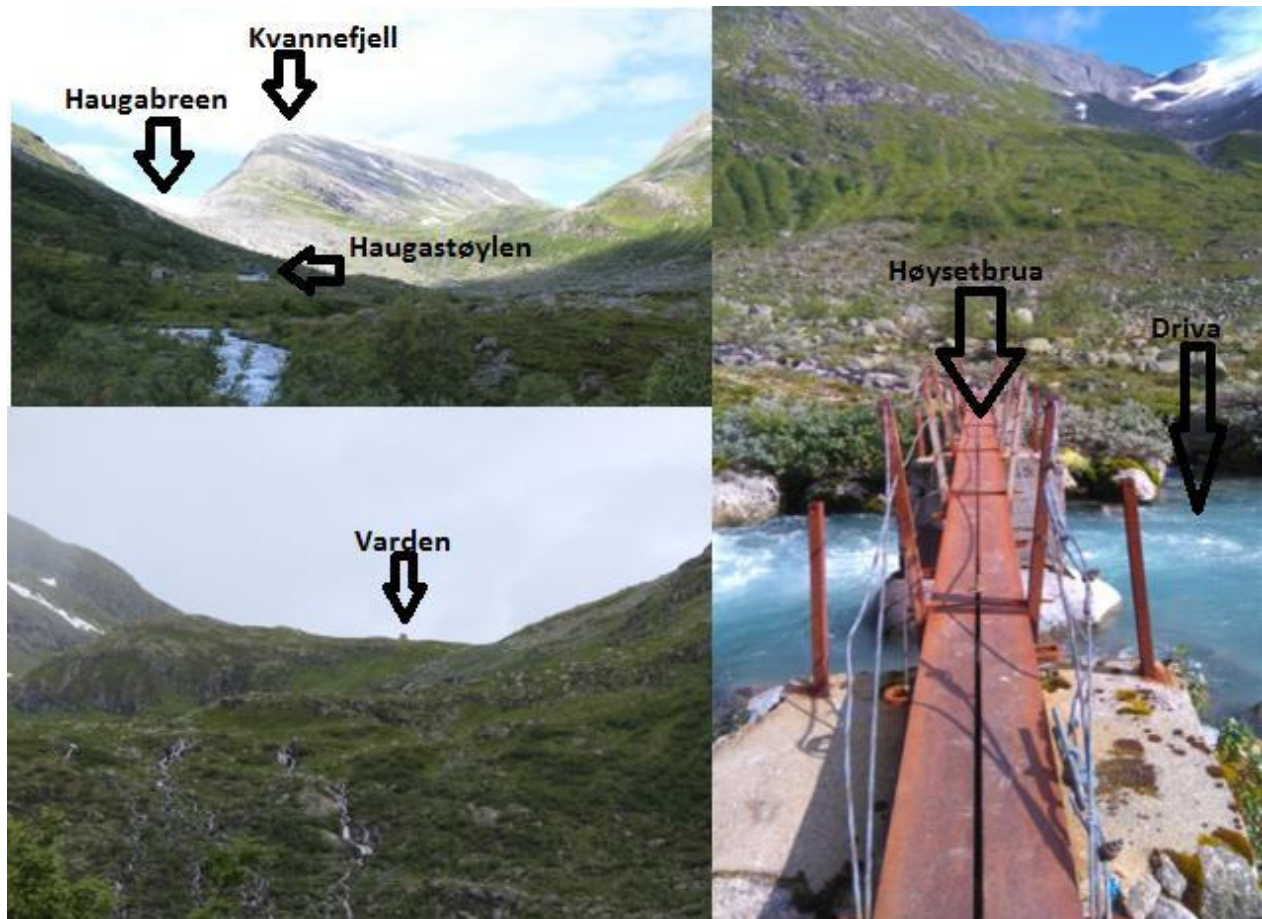
Figur 9. Det tredje landskapsrommet oppleves som lukket på grunn av botnen foran Haugabreen, som er utgangspunktet for landskapsrommet.

Det meste fremtredende mønsteret i landskapet er skapt av skredrenner i dalsiden (Fig. 10) og moreneryggene skaper struktur i dalbunnen.

Figur 10. Skredrenner langs dalsiden i øst viser tydelig linjeform.

På grunn av den jevne, åpne hovedformen er det lett å orientere seg i Haugadalen. Naturskapte orienteringspunkt som Haugabreen, Kvannefjellet og elven Driva er synlige fra stort sett hele dalen, så lenge vegetasjon ikke sperrer for sikten (Fig. 11). Haugastøylene, Høysetbrua og varden ved Oldeskaret, er menneskeskapte orienteringspunkt.

Figur 11. Oversikt over naturlige og menneskeskapte orienteringspunkt i Haugadalen.

I Haugadalen forandres sanseinntrykkene etter vær og årstider. Om våren kommer vegetasjonen til syne og gir farge til landskapet, mens fjelltoppene forblir hvite. Elvene er større og lager mer lyd om våren og høsten på grunn av smeltevann og økt nedbør. Om vinteren er elvene roligere da de er delvis eller helt fryst. Solen er fortsatt en del tilstede på vinterstid, dette er på grunn av Haugadalens høyde over havet og at dalretningen går fra nord til sør. På grunn av det steile

landskapet kan man se og høre is, stein og snø rase nedover fjellssidene, spesielt om våren. Om sommeren og høsten kan man se og høre beitende sau med sine sauebjeller.

2.4 Vegetasjon

Haugadalen er klassifisert som natursystem T26- breforland og snøavsmeltingsområde (*Norwegian biodiversity information centre, 2015*). Dette er områder som har kommet frem etter at isen under den lille istiden (ca. år 1750) trakk seg tilbake, og inneholder flere suksesjonsstadier (Fig. 12). Vegetasjonssonene i Haugadalen varierer fra nordboreal sone til høyalpin sone.

Figur 12. Vegetasjon i forskjellige suksesjonsstadier.

Vegetasjonen rundt parkeringsplassen er dominert av fjellbjørk og rogn i tresjiktet (Fig. 13), mens feltsjiktet i stor grad består av lyng, noe som representerer nordboreal vegetasjonssone. Rundt stølene er det et mer åpent og kulturpreget landskap, som i hovedsak består av gressmark som er beitepåvirket av sau og hjort (Fig. 12). Området ligger i lavalpin vegetasjonssone. Desto

nærmere breen man kommer minker løsmassedekket og vegetasjonen går over til et tidligere suksesjonsstadie. Vegetasjonen her består av urter og gress som gradvis går over til bart fjell, dette karakteriserer en høyalpin vegetasjonssone (Fig. 14). Grunnen til at Haugadalen har så stor variasjon i suksesjonsstadiene, er på grunn av breaktivitet. Breen eroderer og skurer grunnfjellet. Det betyr at når breen trakk seg tilbake etter den lille istiden lå det kun bart fjell igjen fra Haugastøylen og opp til der breen ligger i dag. Å bygge opp et jordsmonn tar lang tid, derfor er fortsatt vegetasjonsdekket og jordsmonnet tynt og delvis fraværende i områdene som var dekket av is under den lille istiden. Ved endemorenen som Haugastøylen ligger på går det et vegetasjonsskille. Områdene fra Haugastøylen og ned til Stardalen har ligget isfritt i lang tid, vegetasjonen har derfor hatt lengre tid til å utvikle seg og dominerer området i større grad enn ovenfor morenen som Haugastøylen ligger på.

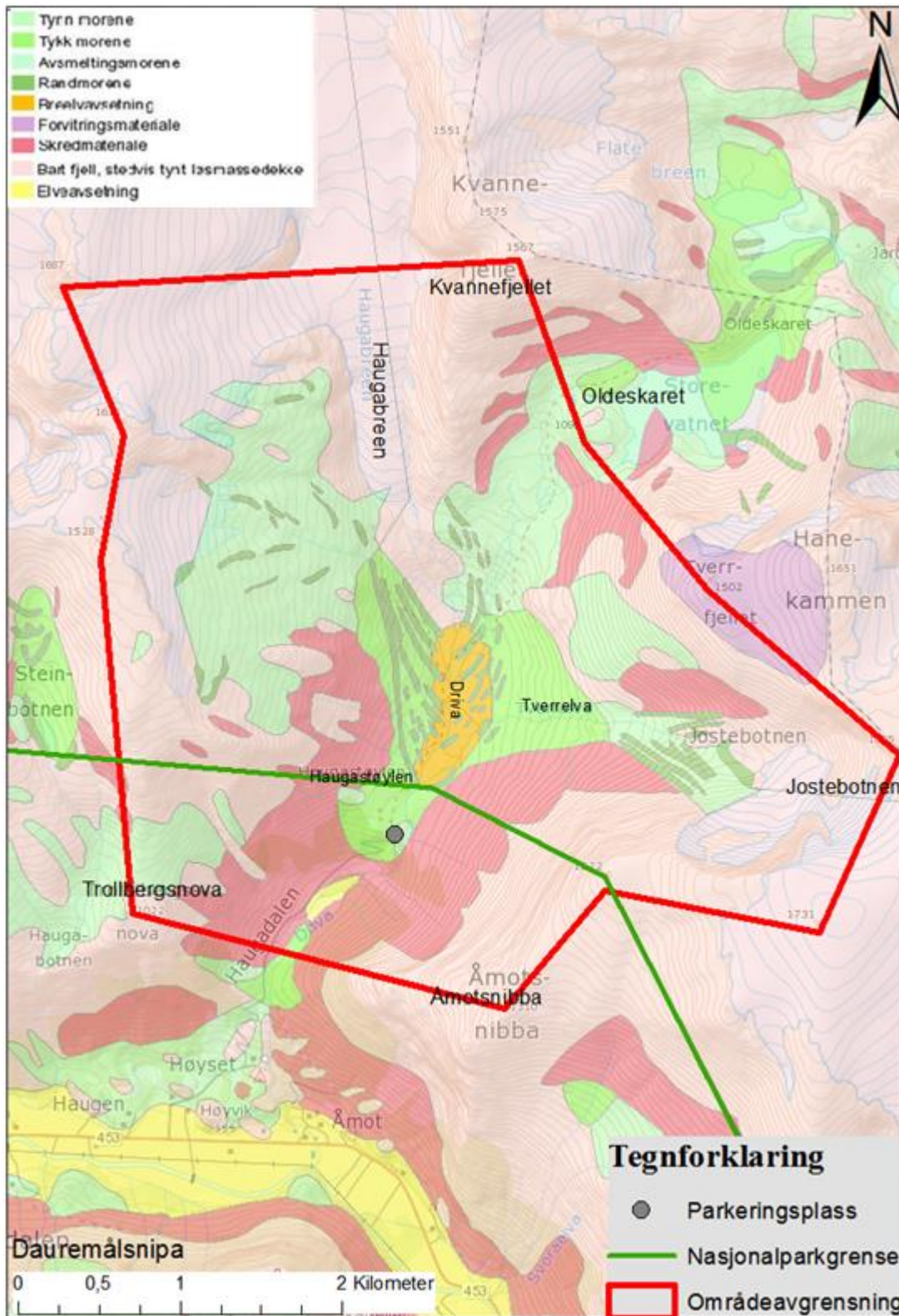
Figur 13. Vegetasjonen rundt parkeringsplassen er dominert av fjellbjørk og rogn i tresjiktet.

Figur 14. Vegetasjonen nær Haugabreen består av urter og gress og er ikke sammenhengende.

Man kan tydelig se på endemorenene hvor langt breen strakk seg under den lille istiden. Langs Driva ligger det igjen store mengder elveavsetninger, mens ved breen og på toppene er det bart fjell. Langs dalsidene er det tydelige spor etter skred som vises på de store områdene med skredmateriale (Fig. 15).

Figur 15. Løsmassekart som tydelig viser morener, breelavsetninger og skredmateriale.

2.5 Arealbruk og bebyggelse

For å komme til Haugadalen må man svinge av E39 ved Klakegg, ca. 5 kilometer nord for Skei (Fig. 1). Fra Klakegg går Fylkesvei 453 inn i Stardalen og ender i Fonn. Dette er en typisk vestlandsvei som er smal og svingete. Store deler av veien følger Stardalselva og går gjennom åpent jordbrukslandskap. Avkjøringen til Haugabreen er skiltet ved Høyvik ca. 10 kilometer innover Stardalen (Fig. 16).

Figur 16. Skiltet avkjøring ved Høyvik fra Stardalen til Haugabreen.

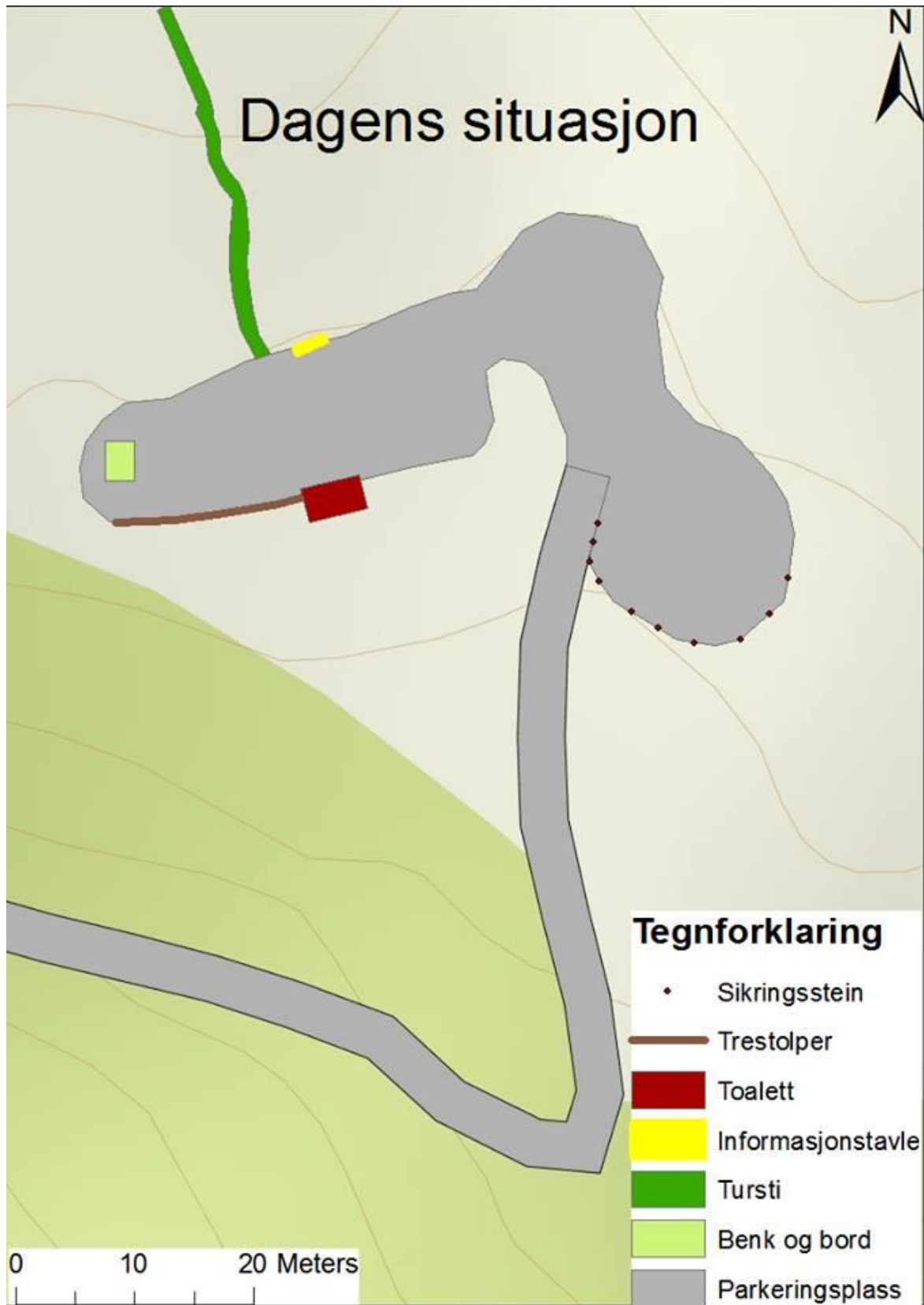
Fra avkjøringen går det en ca. 700 meter lang kommunal vei opp til Høyset (Fig. 2). Veien er asfaltert, men den bærer preg av slitasje og mangel på vedlikehold. Veien er smal og har kun plass til ett kjøretøy i bredden. I enden av den kommunale veien er det satt opp en selvbetjent bom som driftes av grunneierne, det er satt opp prisliste for passering med bil og buss.

Fra bommen går det en ca. 3 kilometer lang grusvei oppover Haugadalen frem til parkeringsplassen. Det er til tider dype spor, skarpe svinger og dårlig sikring, noe som gjør den uegnet til å kjøre på med større kjøretøy som for eksempel buss og lastebil (Fig. 17). Veien eies av grunneiere i Stardalen og blir ikke brøytet om vinteren (*pers.medd. Joar Helgheim*).

Figur 17. Her vises en av de mange svingene på vei opp til parkeringsplassen i Haugadalen. Veien er stedvis bratt og svingete, og egner seg ikke for større kjøretøy som buss og lastebil.

Parkeringsplassen har grusdekke, og er delt inn i tre soner (Fig. 18). Det er plass til mellom 15-20 biler. Langs kanten på sørsiden av den største parkeringsplassen er det lagt ned saltimpregnerte trestolper for å hindre biler i å trille utfor kanten. På parkeringsplassen lengst øst, ligger det stein som sikring. Vegetasjonen rundt parkeringsplassen er tett og blokkerer for utsikten sørover. I vestenden av parkeringsplassen er det plassert fire benker og et bord (Fig. 18 og 19). Det er satt opp toalettbygg uten innlagt vann eller strøm (Fig. 18 og 20). Toalettet ble gitt av glattkjøringsbanen i Stardalen til grunneierne i Haugadalen. Etter toalettet kom har det blitt mindre forsøpling, det har derfor fungert bra (*pers. medd. Kjos-Wenjum*).

Figur 18. Plankart som viser fasilitetene som er ved innfallsporten i dag.

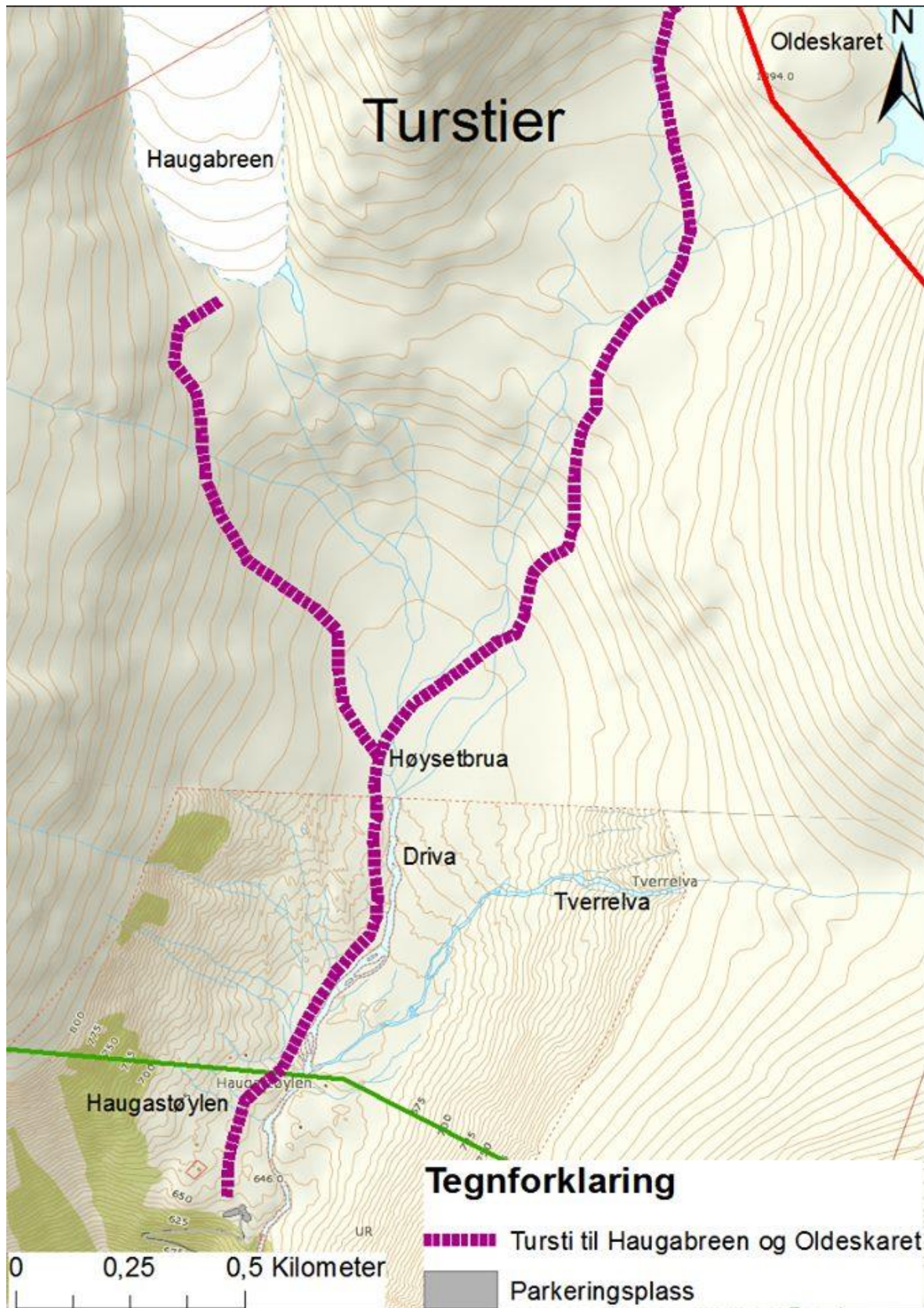

Figur 19. Benker og bord som er plassert vest på den største parkeringsplassen.

Figur 20. Toaletbygget som står på parkeringsplassen i dag.

Fra parkeringsplassen og frem til Haugabreen går det en ca. 2,5 kilometer lang sti (Fig. 21). De første 100 meterne går i tett vegetasjon som gir lite oversikt over orienteringspunktene i Haugadalen. De neste to kilometerne går i slakt terreng før de siste ca. 500 meterne går over i brattere stigning med et dekke som består av løsmasser. Turen tar litt over en time å gå i normalt turtempo, noe som gjør breen lett tilgjengelig. Trær, steiner og fjell langs stien er merket med rødfarge frem til breen. Stien er en tradisjonell fjellsti med variert terreng som krysser både bekk og elv. På grunn av tynt jordsmonn blir berggrunn og steinmasser tydeligere i landskapet når man nærmer seg Haugabreen.

Figur 21. Oversiktskart som viser de alternative turstiene i Haugadalen.

Der stien starter på parkeringsplassen står det en værpåvirket informasjonstavle satt opp av Stardalen utviklingslag (*pers. medd. Bjørg Kjos-Wenjum*). Tavlen inneholder følgende informasjon (Fig. 22):

- Forenklet oversiktskart over kjente områder som er tilgjengelig fra Haugadalen.
- Standard informasjonsbeskrivelse om Jostedalsbreen nasjonalpark.
- A4 ark med beskrivelse av turmuligheter fra Haugadalen.
- Utydelig kart i A4 format over området rundt Haugadalen.

Figur 22. Informasjonstavlen som står ved innfallsporten i dag, foto: Bjørg Kjos-Wenjum.

På Haugastøylen er det skiltet retning og avstand til Haugabreen, Oldeskaret og Briksdalen. Like nord for Haugastøylen er det skilt som viser grensen til Jostadalsbreen nasjonalpark (Fig. 23).

Figur 23. Bildet til venstre viser skilting ved Haugastøylen. Bildet til høyre viser nasjonalparkgrensen.

Omtrent midt mellom Haugastøylen og Haugabreen deler stien seg og man kan velge å gå videre mot Haugabreen eller opp til Oldeskaret (Fig. 21). Over elven Driva krysser Høysetbrua som ble bygd i 1963 (Fig. 24) (*Kulturnett Sogn og Fjordane*). Broen er laget av betong, stålbejelker og stålwire. Ved broen er det samme type retningskilt som på Haugastøylen (Fig. 23).

Figur 24. Høysetbrua som krysser Driva. Man må krysse elven her når man skal gå til Oldeskaret eller Briksdalen.

På grunn av flere ulykker ved norske breer de senere årene har Statens naturoppsyn satt opp nye fareskilt. De nye skiltene er hentet fra New Zealand og har klare merkinger og er uten tekst. Ved foten av Haugabreen, ble det sommeren 2015 satt opp et fareskilt som advarer mot opphold på og nære breen (Fig. 25) (*pers. medd. Anne Rudsengen*).

Figur 25. Det nye fareskiltet som advarer folk om å oppholde seg på eller nære breen. Skiltet ble satt opp i 2015.

I sommersesongen tilbyr firmaet Breogfjell guidede turer til Haugabreen flere dager i uken (Breogfjell, 2016). Det arrangeres også turer i området av lokale turlag og skoler i forbindelse med turopplevelse og studieformål. På vinterstid blir området brukt av folk som går på skitur til Snønipa, Haugastøylen og Oldeskaret. Lokale jegere driver hjortejakt i jaktseasonen (*pers. medd. Joar Helgheim*).

Bebyggelsen i Haugadalen består av fire hytter og ett sel (Fig. 26). Tradisjonell stølsdrift på Haugastøylen og Åmotstøylen ble lagt ned rundt 1950 (*pers.medd. Kjos-Wenjum*) men fortsatt står flere av grunnmurene igjen, noe som er med på å fremme kulturlandskapet (Fig. 27). Bebyggelsen er spredt plassert i stølsområdet. Stien til Haugabreen og Oldeskaret går over tunet til Haugastøylen.

Figur 26. Det øverste bildet viser den spredte hyttebebyggelse på vestsiden av Haugadalen. Det nederste bildet viser et gammelt sel på Haugastøylen.

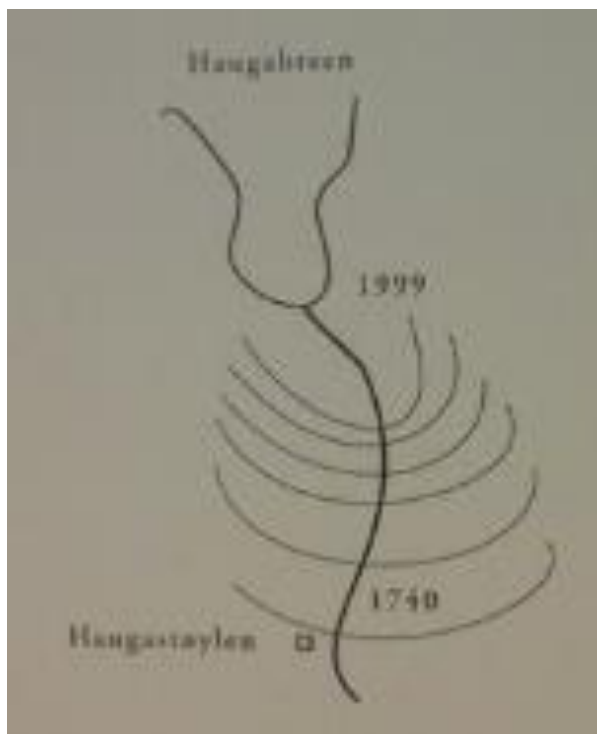
Figur 27. På Haugastøylen er det flere spor etter tidligere bebyggelse som denne gamle grunnmuren til det som trolig har vært et sel.

Når det gjelder beiting, er området brukt til sommerbeite for sau og lam. I 2015 hadde bønder i Stardalen, alle med tilknytning til Haugastøylen, ca. 30 sau på beite, vest for Driva. På østsiden av Driva, var det samme år sluppet ut ca. 150 sau som eies av en bonde i Reed, Gloppen kommune. Det varierer fra år til år på hvor mange sau og lam som beiter i Haugadalen (*pers. medd. Kjos-Wenjum*).

2.6 Kulturhistorien i landskapet og kulturelle referanser

Stølsbygningene og grunnmurene som står igjen etter eldre bygninger på Haugastøylen vitner om tidligere stølsdrift (Fig. 27). Haugastøylen hadde klyngetunstruktur og var eid av gårdene på Haugen, Høyset og Høyvik i Stardalen (*Råd, 2001*). På østsiden av elven Driva var det også stølsdrift på Åmotstøylen, som var eid av lokale i Stardalen. Det var færre stølsbygninger på Åmotstøylen enn på Haugastøylen. Haugastøylen og Åmotstøylen var knyttet sammen av en stokkebro. Da vinteren nærmet seg måtte broen legges ned for deretter å bli satt opp igjen før dyrene skulle på sommerbeite. På folkemunne ble Åmotstøylen kalt for "dei utanfor", "dei heimafør" og "hagen" (*Råd, 2001*). Kallenavnene kom trolig av at Åmotstøylen hadde færre brukere og at den var litt avsidesliggende i forhold til Haugastøylen.

I 1742 strakte Haugabreen seg frem til Haugastøylen, hvor den knuste to sel og la igjen endemorene som stølen ligger på i dag (Fig. 28). Fremste del av breen var flat og marken på østsiden av breen var god beitemark. Bøndene førte kyrene over brearmen til dagbeite på østsiden, og hentet de tilbake til melking på stølen om kvelden. Tidlig på 1900-tallet gikk breen ned til Høysetbrua (Fig. 21) (*Helgheim, 2000*).

Figur 28. Haugabreens tilbakegang fra år 1740 til år 1999 (*Helgheim 2000*).

Stien som går gjennom Haugadalen over Oldeskaret (Fig. 21), har blitt brukt som ferdselsvei for folk mellom Stardalen og Olden. I tillegg til forbindelse med handel, ble stien også brukt som friervei. Det var både menn og kvinner som gikk over Oldeskaret i håp om finne kjærligheten på andre siden. Kvinnene tok seg arbeid på en gård og håpet på å få bli værende som koner (Fig. 29). Mennene prøvde å få med potensielle kjærester tilbake til sitt hjembruk. Hvor mange som lyktes gir ikke historien noe svar på (*Bruaset, 1996*).

Figur 29. Bildet er tatt rundt 1940 av Rakel Sande og viser lystige budeier på Haugastøylen (*Råd, 2001*).

I mange år var det et sosialt sammentreff hver sommer på Oldeskaret, mellom de kristne ungdomslagene i de to bygdene. Der spilte de musikk og sang, holdt tale og koste seg med mat og drikke. En gang i blant hendte det at den ene bygden ble bedt på besøk til den andre bygden og motsatt senere (*Råd, 2001*).

De siste årene før Norge sin unionsoppløsning med Sverige, møttes folk fra de to bygdene på Oldeskaret til Oldeskarstemnet. Oldeskarstemnet var et sammentreff mellom de to stedene for å be om fred i den spente situasjonen i unionsoppløsningen. Det var mellom 70 og 100 personer som møtte opp årlig (*Helgheim, 2000*).

En dramatisk hendelse på Haugabreen som har blitt fortalt, er at folk fra Åmot var på vei ut av breen da en mann falt ned i en bresprekk eller et vannhull. De som sto igjen ropte og prøvde lenge å få kontakt med mannen som falt, men de verken så eller hørte mannen. Da de kom hjem til Åmot for å fortelle om den tragiske hendelsen, satt mannen som falt ved et bord og spiste. Det viste seg at mannen hadde greid å komme seg til et elvefar under breen og bli ført ut av breen (*Helgheim, 2000*).

2.7 Landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakteren (stor, middels, liten)
Landskapets innhold		
Landformer og vann	<p>Haugadalen er en hengedal som strekker seg nordover som en sidearm fra Stardalen. Den har en U-form som er typisk for breeroderte daler.</p> <p>Moreneryggene er tydelige og setter sitt preg på landskapet.</p> <p>Hovedelven Driva i bunn av dalen, er synlig fra stort sett hele dalen.</p>	Stor
Vegetasjon	<p>Ved parkeringsplassen er det fjellbjørkeskog med innslag av rogn som dominerer. I områdene rundt Haugastøylen er vegetasjonen preget av gress og lyng før den går over i et tidligere suksesjonsstadiet nærmere breen, hvor det er stein og spredt vegetasjon som dominerer. Denne gradvise overgangen i suksesjonsstadier er karakteristisk for Haugadalen.</p>	Stor
Arealbruk og bebyggelse	<p>Veien opp til parkeringsplassen er godt synlig fra enkelt deler av dalen. På parkeringsplassen er det informasjonstavle, toalettbygg og sittegruppe. Det går turstier fra</p>	Middels

	<p>parkeringsplassen til Haugabreen og over Oldeskaret.</p> <p>Spredt bebyggelse med støler og hytter ved Haugastøylen. Høysetbrua krysser elven Driva.</p>	
Kulturhistorien i landskapet	Tidligere stølsdrift på Haugastøylen og Åmotstøylen. Ferdselshistorie gjennom Haugadalen.	Middels
Kulturelle referanser	Oldeskarstemnet var en tidligere samling på Oldeskaret mellom bygdene i Stardalen og Oldedalen.	Liten
Romlig-estetiske forhold	Analyseområdet er oversiktlig. De bratte dalsidene er med på gi en sterk romfølelse. Samtidig er landskapet jevnt, med få brudd, og man får et inntrykk av at selve landskapsrommet er åpent innenfor veggene.	Middels
Endrings- og vedlikeholdsprosesser		
Aktive naturprosesser	Haugabreen er i bevegelse og eroderer landskapet. Suksessjonsprosess i breforlandet. Spor etter steinsprang og ras langs dalsidene. Elven Driva eroderer dalbunnen. Elveerosjon skjer svært sakte og påvirker landskapet i liten grad.	Stor
Jord- og skogbruk, annet utmarksbruk	Sau beiter i sommerhalvåret.	Middels
Sammenhenger og brudd		
Geografiske og romlige	Haugadalen har jevne overganger med få brudd i dalens hovedform. Vegetasjonen har en jevn overgang i	Stor

	suksesjonsstadiene men blir brutt opp av skredrenner i sørenden av dalen. Elven Driva renner gjennom hele dalen og skaper et sammenhengende element.	
Funksjonelle	Trær og annen vegetasjon har en sammenheng med løsmasser og breelvavsetninger.	Middels
Historiske	Tydelige spor etter tidligere stølsdrift som nå har blitt et turområde.	Middels
Nøkkelementer		
Naturskapte nøkkelementer	Haugabreen, Kvannefjellet, moreneryggene, skredrenner og elven Driva er naturskapte elementer som er godt synlige i analyseområdet.	Stor
Menneskeskapte nøkkelementer	Bebyggelsen på Haugastøylen, Høysetbrua, varden ved Oldeskaret, grusveien og parkeringsplassen er tydelige nøkkelementer.	Middels
<p>Landskapskarakter: Haugadalen ligger i et klassisk breforland, hvor breens aktivitet synes godt i landskapet med morenerygger, breelvavsetninger og dalens U-form.</p> <p>Elven Driva renner gjennom landskapet og setter sitt preg med sin skarpe blåfarge.</p> <p>Et viktig element i Haugadalen er stein. I hele dalen finner man løse steinmasser eller bart fjell, kombinert med vegetasjon i forskjellige suksesjonsstadier. Skredrenner og morenerygger er veldig karakteristisk for Haugadalen.</p> <p>Haugastøylen med sine bygninger og grunnmurer etter tidligere bygg, sammen med beitedyr gir et kulturhistorisk preg over landskapet.</p>		

2.8 Kvaliteter i Haugadalen

Ut ifra analysen og landskapskarakteren har vi sett på hvilke kvaliteter som bør ivaretas og gjerne fremheves.

- Landskap
  - Haugabreen
  - Driva
  - Morener og skredrenner
  - Verneverdig natur i form av nasjonalpark
  - Beitedyr holder kulturlandskapet i hevd
  - Godt synlige geologiske prosesser og suksesjonsstadier
- Historie
  - Ferdselshistorie
  - Haugastøylen
  - Tegn etter tidligere stølsdrift / kulturlandskap

Hovedkvalitetene til Haugadalen er det breeroderte landskapet med Haugabreen, Driva og morenemasser. Brelandskapet kombinert med skredrenner og kulturlandskap gjør Haugadalen til et interessant landskap med stor opplevelsesverdi. Smeltevann fra breen fyller i stor grad opp elven Driva med karakteristisk blått smeltevann som renner gjennom hele dalføret. Morenerygger ligger igjen etter den lille istidens tilbaketrekking ca. år 1750. Dalsidene er fulle av skredrenner som gir et interessant element til landskapet.

Nasjonalparkgrensen hindrer menneskelig inngrep i å skade eller forandre det som regnes som verneverdig natur. Det at ikke hele Haugadalen ligger innenfor nasjonalparkgrensen gir gode muligheter for å tilrettelegge innfallsporten og skape et mer yndet reisemål til den lett tilgjengelige Haugabreen. Med godt synlige geologiske prosesser, vegetasjon i mange utviklingsstadier og det at Haugadalen er lett tilgjengelig for friluftsliv gjør området godt egnet til studieformål. Andre muligheter innfallsporten åpner opp for er blant annet turer opp til Sunnfjord sin høyeste fjelltopp Snønipa, og den tidligere ferdselsveien over Oldeskaret.

Det har i flere hundre år vært stølsdrift i Haugadalen, ved Haugastøylen er de tydeligste sporene etter tidligere drift. I dag holdes kulturlandskapet i Haugadalen åpent av menneskelig aktivitet og beitetrykk fra dyr. Haugadalen har ut ifra kvalitetene en lang og spennende natur, ferdsels- og

brukshistorie, som bør formidles til turister og andre tilreisende. Dette er kvaliteter som kan videreutvikles og tas vare på selv om brearmen trekker seg tilbake.

2.9 Funksjonsbehov som mangler eller bør utbedres

Mangler i dagens situasjon

- Det mangler skilting til Haugabreen fra hovedvei E39 ved Klakegg. Med tydeligere skilting kan man nå ut til forbi passerende langs europaveien og dermed øke bevisstheten og antall besøkende i området.
- I dag er det ingen tydelig innfallsport til Haugabreen, vi ønsker derfor å skape et tydelig skille mellom den moderne sivilisasjonen og naturen med en klar innfallsport.

Utfordringer med dagens situasjon

- Grusveien som går opp til parkeringsplassen i Haugadalen er stedvis bratt, svingete og dårlig sikret. Store deler av veien er smal og for det meste er det kun plass til ett kjøretøy i bredden, noe som kan virke skremmende for tilreisende.
- Dagens toalettbygg fungerer greit, men vi mener at det er lite innbydende og at materialvalg og utforming ikke gjenspeiler det som karakteriserer Haugadalen.
- I dag er det plassert fire benker og et bord på parkeringsplassen. På grunn tett vegetasjon som gir mangel på utsikt inviterer ikke sittegruppen til opphold. Materialene som er brukt bryter med omgivelsene i Haugadalen.
- Trestolpene som er lagt som sikring på sørsiden av den største parkeringsplassen fungerer godt som sikring, men materialvalget bryter med omgivelsene i Haugadalen.
- Informasjonstavlen ved parkeringsplassen er gammeldags. Enkelte deler av informasjonen kan være vanskelig å lese da tavlen er tydelig værpåvirket.
- Utgangspunktet for dagens sti går i tett vegetasjon, nærme dalsiden i vest og over en opphøyning i terrenget. Dette fører til at romfølelsen blir liten og man må gå et stykke for å få oversikt over orienteringspunktene i Haugadalen.

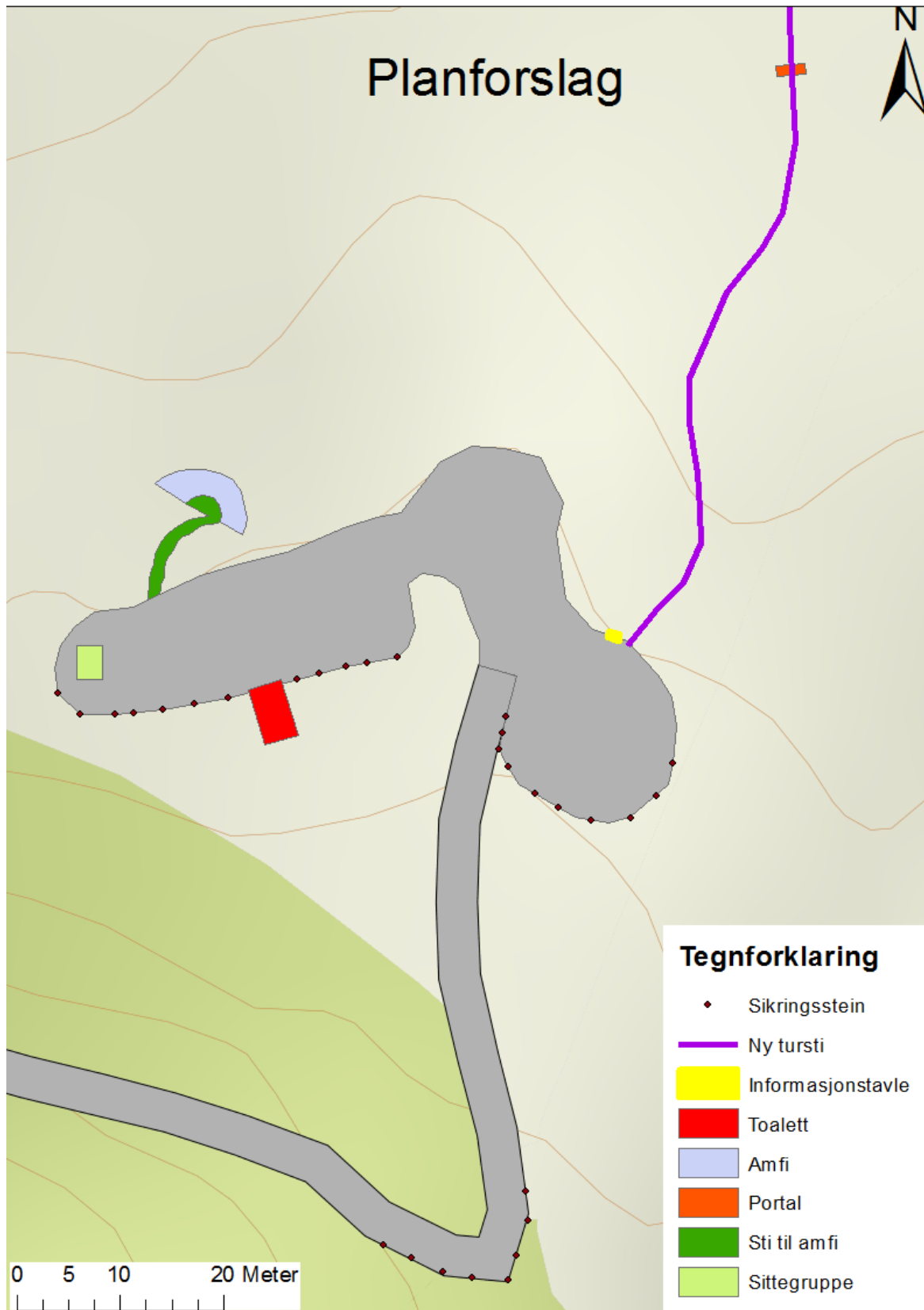
3. Planforslag

3.1 Konsept

Haugadalen er et landskap som stadig er i utvikling. Breen og Driva eroderer landskapet og legger igjen morenemasser og breelvavsetninger. Steinsprang og skred kan høres og sees i fjellsidene og beitedyr setter sitt preg på landskapet. På grunn av disse prosessene i landskapet mener vi at Haugadalen er et levende landskap som er i stadig utvikling. *Levende landskap* er derfor konseptet vi vil bruke når vi skal utforme planforslaget.

3.2 Presentasjon av planforslag

Utformingen til planforslaget skal bygges på landskapskarakteren der det vil bli lagt vekt på de kvalitetene og enkeltelementene Haugadalen har å by på. For å tiltrekke seg flere besøkende ønsker vi å tilføre nye fasiliteter i tillegg til å modernisere og utbedre de som er der i dag. Uten å stjele for mye oppmerksomhet fra naturen og det naturlige, ønsker vi heller at inngrep og endringer skal fremheve de naturlige kvalitetene som finnes i Haugadalen. Vi ønsker å tydeliggjøre innfallsporten på en måte som gir besøkende større opplevelse av at de nå er kommet til en nasjonalpark. Vi vil foreslå å bruke materialer som reflekterer det levende landskapet i Haugadalen og den nye merkevareprofilen til Norges nasjonalparker. For å få løsningene til å passe inn i konseptet har vi valgt å bruke stein som hovedmateriale. Stein vil representere de mange formene for bevegelser i Haugadalen. Flere av elementene vil bestå av jern eller en kombinasjon av stein og jern. Jernet skal gjennomgå en naturlig aldringsprosess som gjenspeiler et landskap som er i stadig utvikling. Jerntypen som skal brukes er tatt ut i fra anbefalingene til den nye merkevareprofilen til Norges nasjonalparker som er "*ubehandlet jernplater type 5355, platene skal ikke slipes eller behandles og gjennomgå naturlig aldringsprosess*" (Snøhetta, 2015). Denne aldringsprosessen vil gi jernet en naturlig brun rustfarge. Oversikt over plassering av installasjonene vises på figur 30.

Figur 30. Oversiktskart som viser hvor de forskjellige installasjonene skal plasseres.

Skilting til Haugabreen

Skilting til Haugabreen mangler fra E39 ved Klakegg. Med tydeligere skilting kan man nå ut til forbigående langs europaveien og dermed øke bevisstheten og antall besøkende (Fig. 31).

Siden grusveien opp Haugadalen er vinterstengt må "skiltet fjernes eller tildekkes, eller symbolet være satt ut av kraft med oransje teip" (Statens vegvesen, 2012).

Figur 31. Det planlagte skiltet som viser avkjøringen til Haugabreen fra E39 ved Klakegg.

Sikring av tilkomstvei

For å få tilreisende som ikke er vant til å kjøre på en litt kronglete fjellvei til å føle seg tryggere, foreslår vi å sikre de skarpeste svingene der det er brattest. Tilreisende vil dermed få en bedre naturopplevelse. Veisikringen skal være en tradisjonell veisikring i stein, som spiller på de naturlige elementene i Haugadalen (Fig. 32). Denne type veisikring gir også et kulturhistorisk preg, noe som passer bra med tanke på ferdselshistorien i Haugadalen.

Figur 32. Planlagt veisikring i stein. Sikringen vil gi en tryggere opplevelse og samtidig gi et kulturhistorisk preg.

Sikring og åpning av utsikt på parkeringsplass

Vi har planlagt å bruke stein som sikring på sørsiden av den største parkeringsplassen tilsvarende sikringen langs tilkomsveien (Fig. 33 og 35). Stein vil være estetisk penere å bruke som sikring istedenfor trestolpene som ligger der i dag. Stein er også et mer naturlig materialvalg i forhold til omgivelsene som består av morenerygger, skredrenner og steinmasser.

Vegetasjonen på sørsiden av parkeringsplassen må ryddes for å få et mer åpent landskapsrom med utsikt mot Stardalen (Fig. 33).

Sittegruppe

Dagens sittegruppe ønsker vi å bytte ut med en som har et materialvalg som er mer karakteristisk for Haugadalen. Sittegruppen vil derfor bli laget i stein som er hovedmaterialet vi har valgt til å representere Haugadalen. Det vil bli satt opp fire benker og ett bord. Den nye sittegruppen vil plasseres i vestenden av parkeringsplassen på samme sted som dagens sittegruppe står i dag (Fig. 33). Kombinert med rydding av vegetasjonen på sørsiden av parkeringsplassen vil sittegruppen få fin utsikt mot stardalen. Det vil ikke bli satt ut avfallsdunk, så prinsippet om å ta med egen søppel tilbake til egnet avfallsstasjon gjelder (*Sønstebø, 2015*).

Figur 33. Forslag til ny steinsikring og sittegruppe på parkeringsplassen. Med ryddet vegetasjon vil det bli god utsikt sørover mot Stardalen.

Amfi

Vi har planlagt å tilføre parkeringsplassen et amfi (Fig. 34). Målet med amfiet er å skape et innbydende oppholdsrom som er hevet i landskapet for å bedre utsikten og opplevelsen for besøkende. Vi foreslår at amfiet skal bygges i det nordvestlige hjørnet av parkeringsplassen, hvor det er lunt og ligger i le for vind fra nord og med utsikt sørover mot Stardalen. Amfiet skal ha sitteplasser til ca. 20-30 personer. Sittegruppen kombinert med amfiet vil gjøre enden av parkeringsplassen til et innbydende oppholdsrom. Den buede formen gjenspeiler det levende landskapet med den naturlige U-dalsformen Haugadalen har fått etter breerosjon. Amfiet er også godt egnet som utendørs klasserom på studieturer. Materialvalget på amfiet vil være naturstein.

Figur 34. Det planlagte amfiet vil fungere som et innbydende oppholdsrom, det vil også være godt egnet til studieformål.

Toalettbygg

Vi ønsker å erstatte dagens toalettbygg med et nytt toalettbygg av stein og glass som vil passe bedre inn i landskapet (Fig. 35). Vi foreslår at toalettbygget plasseres på samme sted som nåværende toalett og at det står på samme plan som parkeringsplassen. Det at toalettbygget er på samme plan som parkeringen gjør det godt egnet for alle brukergrupper og vil fylle kravene til universell utforming. Taket og store deler av den sørvendte veggen er planlagt å være i glass. Glasset vil skape et naturlig lys som blir nødvendig da det ikke vil bli innlagt strøm og man får samtidig utsikt mot Stardalen.

Rammeverket til inngangspartiet skal ha samme utforming som den nye logoen til Norges nasjonalparker (Fig. 36). Jernet som skal brukes på rammeverket er også tatt ut i fra anbefalingene til den nye merkevareprofilen til Norges nasjonalparker, og vil gi rammeverket en naturlig brun rustfarge.

Figur 35. Forslag til utforming og plassering av toalettbygg og steinsikring.

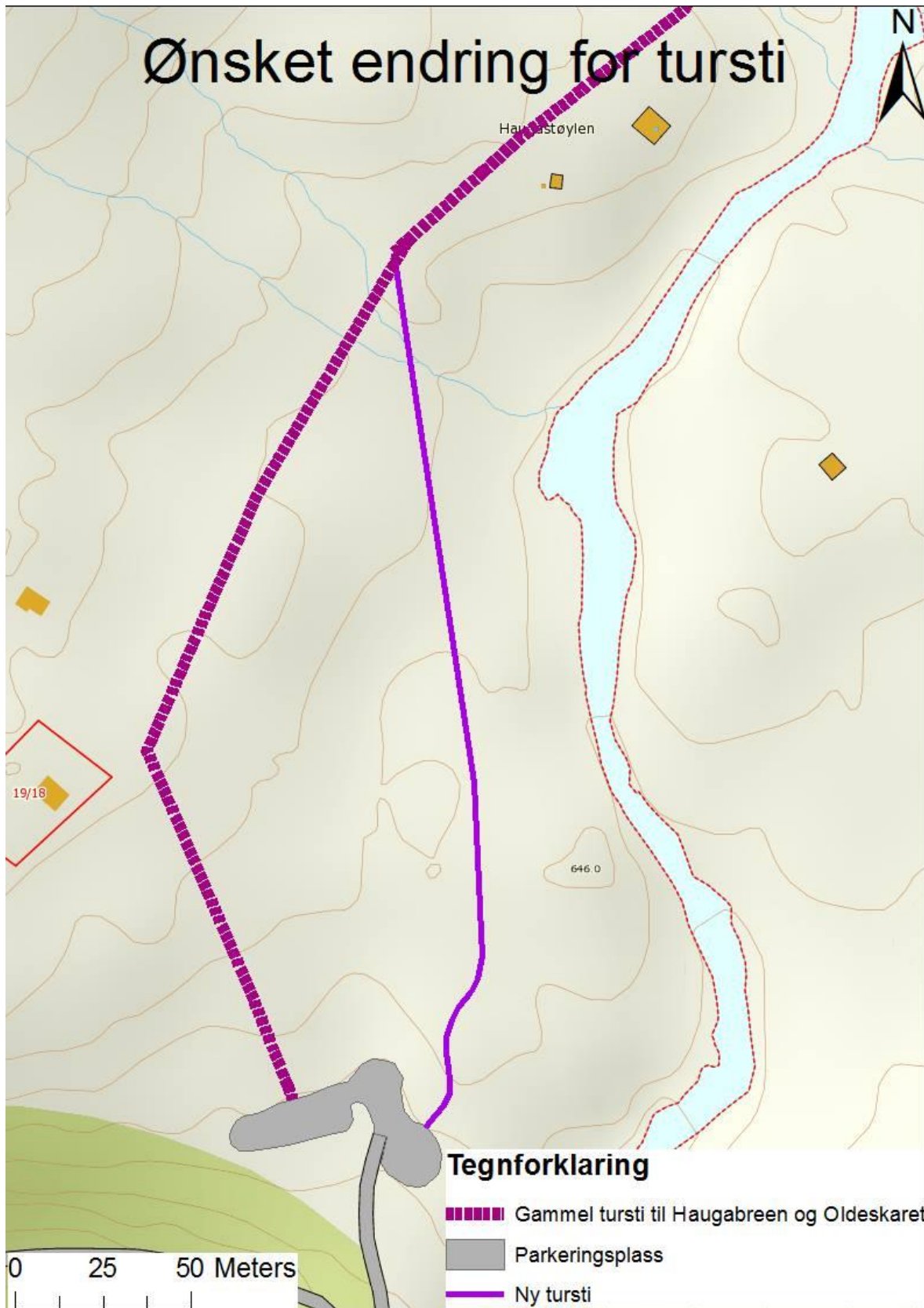

Norges nasjonalparker

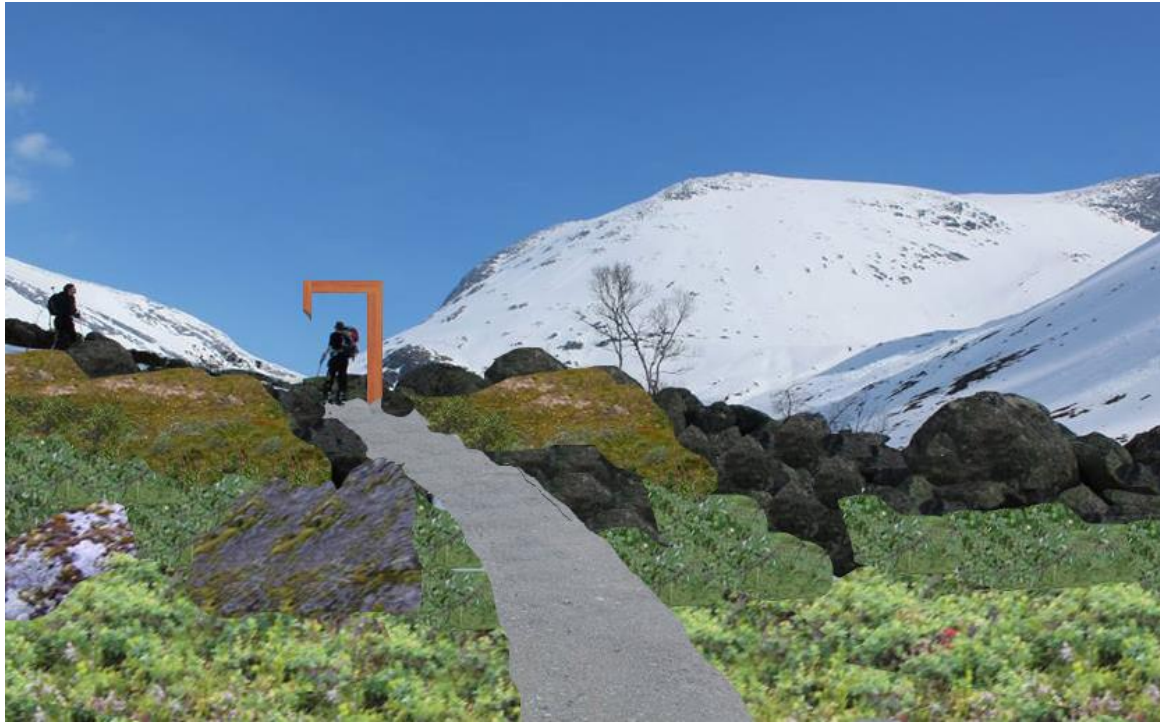
Figur 36. Den nye nasjonalparklogoen symboliserer " en portal, en beskyttende ramme som mykes opp av en naturlig landskapskurve. Den viser samspillet mellom kultur og natur, og balansen mellom besøk og vern" (Snøhetta, 2015).

Sti og portal

For å bedre utsikten og lettere kunne orientere seg i landskapet, har vi valgt å flytte startpunktet og deler av stien som går igjennom dalen (Fig. 37). Stien vil flyttes ca. 45 meter i østlig retning på parkeringsplassen. Ved å flytte stien for man bedre oversikt i Haugadalen og raskere overblikk over orienteringspunktene (Fig. 38). Vi ønsker å skape et tydelig skille mellom den moderne sivilisasjonen og naturen ved å sette opp en portal. Den nye portalen skal stå ca. 60 meter inn på den nye stien. Portalen kan også brukes som fotopunkt, der det blir gitt en illusjon om at kortsiden til portalen støtter seg til fjellet i bakgrunnen (Fig. 39). Stien går igjennom portalen og man kan tenke at man går inn til en annen dimensjon og kommer ut i et kulturhistorisk landskap. Den nye stien kommer inn på den gamle ved Haugastøylen etter ca. 250 meter. Stien opp til portalen vil bli universell utformet. Dette vil gi alle brukergrupper muligheten til å komme seg opp til portalen slik at de får sett kvalitetene til Haugadalen. Designet på portalen er inspirert av den nye logoen til Norges nasjonalparker. Portalen skal være en jernkonstruksjon som samsvarer med materialvalget til den nye merkevareprofilen. På portalen vil det stå både velkommen og takk for besøket på norsk, engelsk og tysk (Fig. 40). De ytre målene på portalen vil være $H = 2,7$ m, $B = 2,5$ m (Fig. 41).

Figur 37. Kart som viser den planlagte turstien.

Figur 38. Forslag til ny tursti og portal som tydeliggjør at det er en innfallsport. Den nye stien vil gi bedre oversikt over orienteringspunktene i Haugadalen.

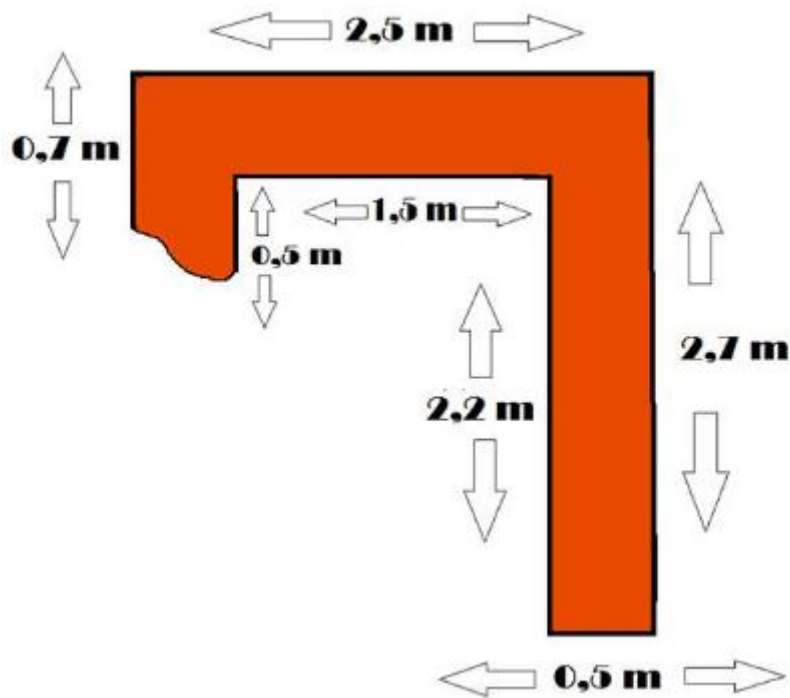

Figur 39. Den planlagte portalen. Portalen vil skape et tydelig skille mellom den moderne sivilisasjonen og naturen.

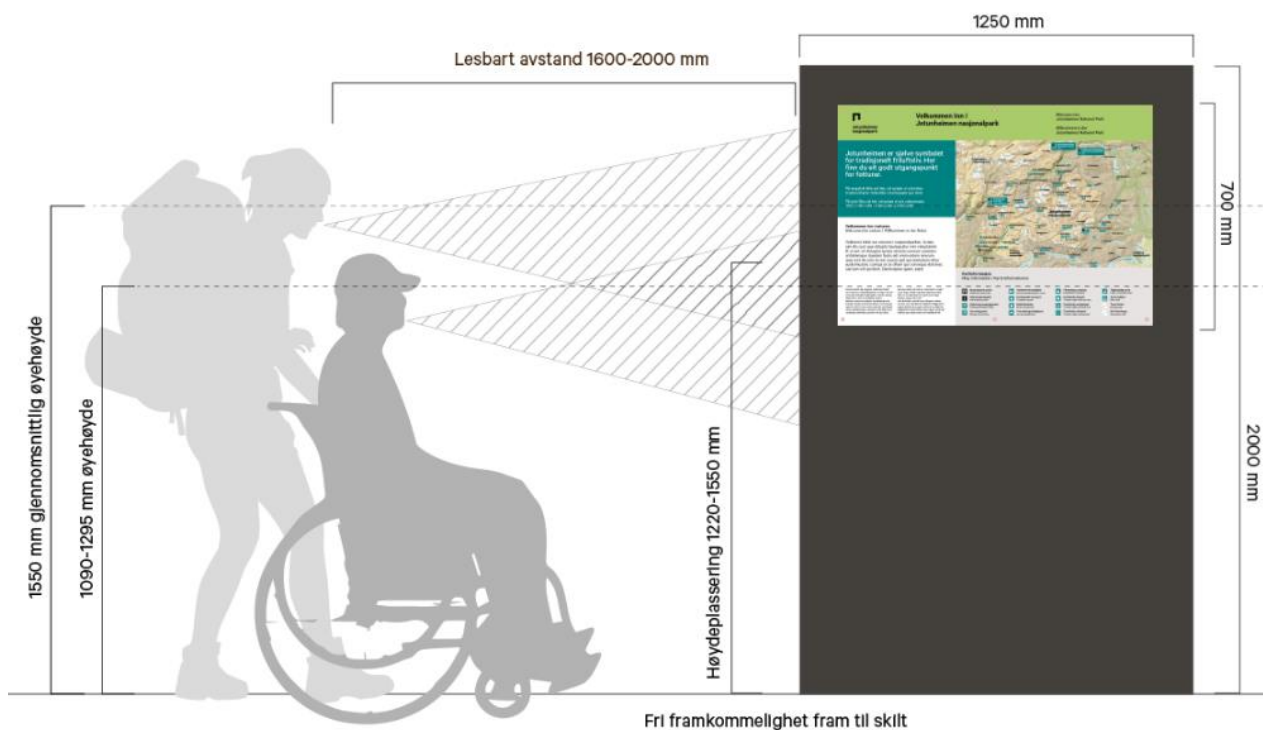
Figur 40. Teksten skal på portalen og ønsker velkommen til Haugadalen.

Figur 41. Oversikt over de ulike målene på portalen.

Informasjon ved innfallsporten

Vi ønsker å sette opp en ny informasjonstavle på parkeringsplassen ved starten av den nye stien. Tavlen skal samsvare med anbefalingene til den nye merkevareprofilen til Norges nasjonalparker (Fig. 42). Informasjonstavlen skal følge retningslinjene for universell utforming og ha god lesbarhet. Det vil si at tilgangen til skiltingen skal være uten hindringer. Hovedspråket skal være norsk, med engelsk, tysk og samisk som sekundærspråk. Tavlen skal være tiltalende og appellere til alle aldre og flere nasjonaliteter (Snøhetta, 2015). Informasjonstavlen skal inneholde kart over området med alternative turmuligheter med vanskelighetsgrad, standard informasjonsbeskrivelse om Jostedalbreen nasjonalpark samt informasjon om kultur- og ferdselshistorien i Haugadalen. Informasjonstavlen skal lages av jern etter anbefalinger fra merkevareprofilen. Tykkelsen på jernet skal være 20 mm og tekstinformasjon for tavlen skal trykkes på baksiden av 5 mm herdet glass. Glasset skal monteres med litt avstand fra jernflaten for å unngå fuktskade på den trykte informasjonen (Snøhetta, 2015).

Figur 42. Den nye informasjonstavlen skal være universell utformet, og vil bli bygget etter anbefalingene til den nye merkevareprofilen, illustrasjonsbilde: Snøhetta.

4. Drøfting

Drøftingsdelen tar utgangspunkt i problemstillingen for å se om vi har klart å nå de ønskede målene. *Hvordan utforme en god innfallsport til Haugabreen som vil gjøre området mer attraktivt og innbydende for besøkende?*

Er de planlagte elementene med på å ønske velkommen og invitere til opphold?

De planlagte installasjonene blir nye elementer og oppgradering av gamle installasjoner i landskapet. Disse kan for enkelte oppfattes som forstyrrende elementer som stjeler oppmerksomheten fra landskapet og naturen. Det er derfor viktig med en god plasseringen av installasjonene slik at de heller fremhever landskapet og naturen i Haugadalen. Innfallsporten til Haugabreen ligger utenfor nasjonalparkens vernegrense, inngrepene vil derfor ikke komme i konflikt med nasjonalparkens forskrifter.

For at noen skal føle seg velkommen spiller flere faktorer inn, en av disse faktorene er skilting. Skiltingen skal være imøtekommende, vennlig og lede besøkende inn til den ønskede attraksjonen.

Det nye skiltet ved avkjøringen fra E39 ved Klakegg er ikke direkte tilknyttet innfallsporten. Selv om skiltet er utenfor Haugadalen er det en viktig installasjon, da den vil informere forbipasserende om Haugabreen, som kan føre til et økt antall besøkende. Skiltet er det første elementet som viser vei og inviterer forbipasserende inn til Haugadalen.

Når man kommer opp til innfallsporten vil man se den nye informasjonstavlen som ønsker besøkende velkommen til Haugadalen og gir de besøkende generell informasjon om Jostedalsbreen nasjonalpark. Den gir i tillegg informasjon om alternative turmuligheter og lokalhistorien i Haugadalen. Informasjonstavlen vil bli stående sørvendt, som gjør at den blir eksponert for mye sollys. Det resulterer i at tavlen falmer fortere, og må skiftes ut oftere. En løsning er å vende tavlen en annen retning, men av praktiske og estetiske hensyn har vi valgt å la den bli stående sørvendt. Det er naturlig å ha informasjonstavlen på samme sted som der stien opp til portalen starter. I henhold til Innfallsporster M-417 sine anbefalinger som sier at Informasjonspunkt bør etableres på steder hvor det er naturlig å stanse. Informasjonstavler alene er sjelden en god nok grunn (*Sønstebø, 2015*). Informasjonstavlen og stien vil lede besøkende frem til portalen der de blir ønsket velkommen inn i nasjonalparken. Den nye stien kan fremstå

som et sår i landskapet, men kombinert med informasjonstavlen og portalen vil stien komme til sin rett og øke opplevelsesverdien betraktelig. Den er plassert i en del av landskapet som gir bedre oversikt over orienteringspunktene.

Amfiet og sittegruppen som er planlagt vil gjøre vestenden av parkeringsplassen til et inviterende oppholdsrom. Med amfiet kommer man litt opp i terrenget, og med fjerning av tresjiktet på sørsiden av parkeringsplassen vil man få fin utsikt mot Stardalen. Amfiet og sittegruppen vil være godt egnet som lunsjsted. Amfiet vil også fungere godt som utendørs klasserom og kan bli brukt til de guidede breturene eller til studieturer for skoleklasser. Amfiet er et av de største inngrepene som er planlagt ved innfallsporten. Men det er planlagt å bygges inn i vollen i det nord-vestlige hjørnet på parkeringsplassen, noe som vil gjøre at den ikke stikker seg spesielt ut i landskapet. Den buede formen gjenspeiler det levende landskapet med den naturlige U-dalsformen Haugadalen har fått etter breerosjon. Det at sittegruppen og amfiet blir laget i stein, kan oppleves som et kaldt materialvalg å sitte på. Men av estetiske årsaker mener vi at stein er det rette materialvalget å bruke i Haugadalen.

[Blir kvalitetene og det karakteristiske ved Haugadalen fremhevet?](#)

Planforslaget har et gjennomgående design som er inspirert av landskapskvalitetene i Haugadalen (*Kapittel. 2.7 kvaliteter i Haugadalen*) og den nye nasjonalpark logoen. Ved å ha en utforming der elementene har en helhet som samspiller med hverandre og naturen gjør det at besøkende får øynene opp for det karakteristiske landskapet i Haugadalen. Vi mener utformingen følger rådene fra veilederen M-417 om at naturkvalitetene i området er et viktig stikkord som er sentralt for innfallsportens designprogram. Det betyr ikke at man skal kopiere konkrete naturtema, men at det skal finnes en gjennomtenkt ide og tanke om forholdet mellom stedet, naturen og landskapet og de bygde installasjonene i innfallsporten (*Sønstebø, 2015*).

Portalene og toalettbygget kan oppfattes som de stikker seg ut i landskapet. Men vi mener de står i kontrast til landskapet og er derfor med på å fremheve det. Kontrast er et arkitektonisk grep som skal tydeliggjøre både arkitektur og natur. I denne sammenhengen betyr det at arkitekturen skal forsterke opplevelsen av naturen på stedet, ikke overdøve eller konkurrere om oppmerksomheten. (*Sønstebø, 2015*). Toalettbygget, portalen og amfiet er rettet slik at blikket blir ført mot landskapet og Haugadalens naturlige kvaliteter.

Ved å sette opp veisikring i stein langs tilkomstveien spiller vi også på elementet stein, som er karakteristisk for området. Denne type veisikring gir i tillegg et kulturhistorisk preg noe som passer bra med tanke på ferdselshistorien i Haugadalen. Veisikringen vil gjøre brøytingen noe mer krevende og svingene litt smalere. Etersom det kun brøytes på våren (*pers. medd. Kjos-Wenjum*) og svingene har god bredde, vil fordelene av å sikre svingene være større enn ulempe. En utfordring med å ha denne type veisikring er at den fremstår som gammel og kanskje litt utrygg for tilreisende. Men veid opp imot dagens situasjon der det mangler sikring er det en klar forbedring.

Løsningene vi har valgt å gjøre på parkeringsplassen vil ikke gjøre den større eller sikrere, men det vil bli finere estetisk med stein som sikring istedenfor trestolper. Steinene bygger videre på steinsikringen og det kulturhistoriske preget langs tilkomstveien. Steinene vil også reflektere breavsetninger, morenerygger og skredrenner noe som er svært karakteristisk for Haugadalen. Hvis vegetasjonen blir ryddet som planlagt vil det åpne opp det underordnede rommet og gi utsikt sørover mot Stardalen. En annen fordel ved å rydde vegetasjonen er at toalettbygget vil være bedre beskyttet mot avsetninger fra trær og grønskedanning.

Praktiske behov

Vedlikehold som installasjonene vil kreve er utskifting av deler som foreldes. Med et materialvalg som er solid og værbestandig, vil det ikke bli behov for mer vedlikehold enn det er i dag, heller mindre.

Det blir ikke satt ut avfallsdunk. Siden innfallsporten verken har salg av varer eller er tilknyttet en rasteplass ved hovedvei gjelder prinsippet om å ta med egen søppel tilbake til egnet avfallsstasjon (*Sønstebo, 2015*).

Er det nye merkevareprofilen for verneområder en profil som passer inn i en innfallsport som Haugadalen?

Den nye merkevareprofilen har et anonymt og stilrent design, noe som gjør at den ikke stjeler fokuset fra landskapet den prøver å fremheve. Det at designet er kvadratisk skaper en kontrast til de naturlige landskapskurvene i Haugadalen, det resulterer i at landskapsformene kommer tydeligere frem. Merkevarer anbefaler å bruke jern som materialvalg. Jern er kanskje ikke et

naturlig element i Haugadalen, men jern endrer seg gradvis, på samme måte som landskapet. Jernet gir en dus anonym farge som ikke tar oppmerksomheten bort fra naturen.

Ved å bruke designmanualen til merkevareprofilen (*Snøhetta, 2015*) sammen med anbefalingene til veileder innfallsporter M-417 (*Sønstebo, 2015*), får man en gjennomgående moderne arkitektonisk fremtoning, og installasjoner som inviterer til opphold med fokus på naturen. Vi mener at Haugadalen vil fremstå som et mer attraktivt og innbydende område slik oppdragsgiver ønsker. Enkelte vil sikkert synes at dette er å satse for mye på en innfallsport som Haugadalen, men vi mener Haugadalen har kvaliteter og en særegenhet det er verdt å satse på.

Kildeliste

Litteraturliste

Bruaset, O. 1996. *Jostedalsbreen*. Oslo, Samlaget.

Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren. 2011. *Veileder. Metode for landskapsanalyse i kommuneplan*. Oslo, Trondheim.

Helgheim, J. 2000. *Jølster - bygda og breen*. Sogn og Fjordane, Samlaget.

Miljødirektoratet. 2014. *M-194 Jostedalsbreen Forma av is og vatn*.

Puschmann, O. 2005. *Nasjonalt referansesystem for landskap. Beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner*. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging.

Råd, K. 2001. *Støylar i Helgheim sokn*. Breim.

Snøhetta, 2015. *Norges nasjonalparker*. Miljødirektoratet.

Statens vegvesen, 2012. *Håndbok N300 trafikkskilt*.

Sønstebø, G. 2015. *M-417 Innfallsporter*. Miljødirektoratet.

Forelesninger

Tibbals, A. 2013. *Metode for planlegging av uteareal*.

Internettider

Breogfjell, 2016. *Brevandring på Haugabreen*, <http://breogfjell.no/tur/haugabreen/> (lest 20.04.2016).

eKlima, 2016. *Middeltemperaturnormaler for Skei*, http://sharki.oslo.dnmi.no/portal/page?_pageid=73,39035,73_39049&_dad=portal&_schema=PORTAL (lest 15.03.2016).

eKlima, 2016. *Nedbørnormaler for Briksdal*,

http://sharki.oslo.dnmi.no/portal/page?_pageid=73,39035,73_39049&_dad=portal&_schema=PORTAL (lest 15.03.2016).

Kulturnett Sogn og Fjordane, 2016. <http://kulturnett.sjf.no/delving/search/item/Stadnamn-SF/FD91ABD2A23BCDC5C80EBE60FBAEE2696745156A>, (lest 26.01.2016).

Miljødirektoratet, 2015. *Norges nasjonalparker*,

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Verneomrader/Norges-nasjonalparker/> (lest 22.04.2016).

Naturmangfoldloven, 2014. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100/KAPITTEL_5#KAPITTEL_5 (lest 13.04.2016).

Norwegian biodiversity information centre, 2015. *T26 Breforland og snøavsmeltingsområde*, <http://www.biodiversity.no/Pages/171944> (lest 19.04.2016).

Store norske leksikon, 2009. *Kontinentalt klima*, https://snl.no/kontinentalt_klima (lest 14.10.2015).

Muntlige kilde

Anne Rudsengen

Björg Kjos-Wenjum

Joar Helgheim